

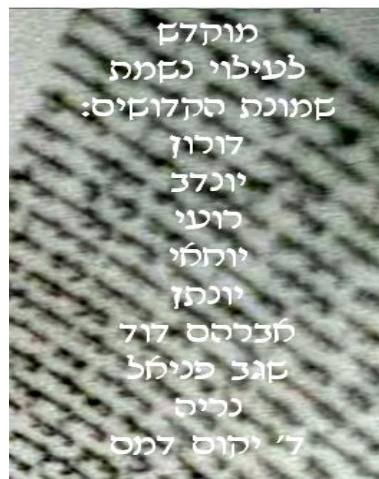

בצורה קלה

תמצות דפי הגמרא

נספחים:

בירור בסוגית השומע שם שמים שנזכר לבטלה
קינה על שמונת הקדושים שנעקרו עקדיה

מאת

מאור צוברי

שיעור ב'

ישיבת מרכז הרב

מנחם אב תשס"ח

אקדמות מילין

אודה ד' מאד בפי ובתוך רביס אה ללנו, על אשר שם חלקי מיושבי בית המדרש הקדוש "מרכז הרב" שקירותיו ספוגים וסופגים בנו תורה, קונטרס זה מסדרת מסכתות הש"ס "בצורה קלה", אשר זיכני ד' לסכם דף אחר דף בתמצות ראשי פרקים של אותו דף, ומיועד לחזרה מהירה על ענייני הדף, בצורה מהירה וקלה לזכירה, ברוך ד' זה המסכת השלישית שיצא לאור עד כה¹, ועיני נשואות כלפי שמיא שיזכני ד' להוציא על שאר המסכתות של הש"ס, ויהי רצון שאכן דבר זה יהיה לעזר לרבים ויתקיים בנו מאמר חז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

כהמשך לטבח הנורא והחילול ד' שהיה בישיבתנו לפני כמה חודשים, גם קונטרס זה מוקדש לע"נ של שמונת הקדושים הי"ד שנעקדו על קדושת שמו, כאן בישיבה, ויהווה כקידוש ד' כנגד החילול ד' הנוראי שהיה, ומכאן אני שולח את תנחומי ותפילותי לכל משפחות הקדושים.

ברצוני להודות למו"ר ראש הישיבה הרב יעקב שפירא שליט"א, אשר אנו זוכים להסתופף בצילו ולהפיק מעט מהמעייין הגדול הנובע ממנו, על הנהגתו את הישיבה הקדושה גם בשעות קשות וגם על הדרכתו הפרטית לכל בחור ובחור שיצליח ויעלה מעלה בעבודת ד', כמו כן ברצוני להודות לבחור היקר מבני החבורה ישי אחיטוב אשר הקליד על מחשב את כל הכתבים שהבאתי לפניו, וכן ברצוני להודות לבחור היקר חזקי פוקס אשר עזר לי רבות בעיצוב חוברת זאת, יהי רצון שיעלו מעלה מעלה וזכות הרבים תעמוד להם ולזרעם עד עולם.

ולאחרית דבר, שוב אודה את ד' שהצלני מהטבח הנורא בדרך נס, וכן להתפלל אליו שיתקיים בנו כבר הפסוק "ויהי ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד" ונזכה לביאת גואל במהרה אמן.

ניתן להשיג חוברת זו או חוברת "מגילה בצורה קלה"
בפלא' 0505727709 או בבית 039340446
מאור.

בצפייה לישועה,
ולבשורות טובות וישועות,
ולנקמת דם עבדיו השפוך,
מאור צוברי

¹ יצא כבר בחודש אדר ב' על מסכת מגילה ומסכת תמיד בקונטרס אחד.

תוכן עניינים:

4	נדדים בצורה קלה
5	פרק ראשון
10	פרק שני
13	פרק שלישי
18	פרק רביעי
24	פרק חמישי
25	פרק שישי
28	פרק שביעי
30	פרק שמיני
32	פרק תשיעי
34	פרק עשירי
38	פרק אחד עשר
43	נספחים
44	ברור בסוגיית נידוי על הזכרת ד' (דף ז):
48	קינה על שמונת הקדושים

נדרים

בעזרה קלה

פרק ראשון

דף ב

- משנה "כל כינויי נדרים כנדרים וחרמים כחרמים... בזה להחמיר".
- גבי נזיר לא שנ ה את כל פרטי הכינויים ולגבי נדרים כן שנ ה והטעם לכך, שנדר ושבועה כתובים ביחד בפסוק ולכן כתב שניהם והואיל וכבר כתב שניהם כתב את כל שאר פרטי הכינויים.
- חסורי מחסרא והכי קתני "כל כינויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים" והמשיך לפרש ידות ברישא ולא כינויים כיון:
 - (א) פעמים שהתנא מפרש בההוא דפתח ברישא ופעמים בההוא דפתח בסיפא.
 - (ב) נשארים עם ההבנה ב – א), אך כאן יש ענין למה פתח בידות שכן אתיין ליה מדרשא.

דף ג

- כינויין – מ"ד לשון נכרים הם ומ "ד לשון שבדו להם חכמים, למ"ד לשון נכרים הם פתח בכינויין ברישא דהואיל ודאור ייתא ולמ"ד לשון שבדו להם חכמים יש שינוי בגירסה במשנה "כל ידות נדרים כנדרים וכל כינויי נדרים כנדרים... " ואז פותח תחילה בידות ולא קשיא מידי.
- מקור ידות היכא כתיבא : למ"ד דיברה תורה בלשון בנ "א "נזיר להזיר" – לרבות ידות נזירות כנזירות ומקיש לנדרים שכתוב בפסוק, למ"ד דלית ליה דברה תורה בלשון בנ "א – "לנדור נדר" דריש לעשות ידות נדרים כנדרים ומקיש נזירות לנדרים דכתיבא בקרא.
- למ"ד דברה תורה בלשון בני"א – "לנדור נדר" לא דורשים "כי דברה", "ליזור מאי להזיר" – ש"מ תרתי ואחד מהם שנזירות חל ה על נזירות (אי סבירא ליה כמ"ד נזירות חלה נזירות), למ"ד לא דברה תורה בלשון בנ "א – "נזיר להזיר" – שנזירות חלה על נזירות.
- מהיקש נדרים לנזירות לומדים שבנזירות עוברים על "בל יחל" ו"בל תאחר" ושהאב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו, במערבא – יש תנא (מ"ד לא דברה תורה כלשון בני"א) דמפיק לידות מן "לנדור נדר" ויש תנא (מ"ד דברה תורה כלשון בני"א) מפיק לידות מן "כל היוצא מפיו יעשה".
- מציאות "בל יחל" ו"בל תאחר" בנזירות:
 - בל יחל – שכשהוא נזיר ועובר על נזירותו עובר על ב' לאוין לדוגמא אם שתה יין עובר משום בל ישתה ומשום בל יחל.

דף ד

- בל תאחר –
 1. אמר "לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר".
 2. מאחר נזירות דטהרה.
 3. בל תאחר תגלחתו.
 4. בל תאחר דקרבתיו.
- חידוש שחידשה התורה בנזיר:

א) הואיל ואם גילח על אחת משלושת הקרבנות יצא , אז ההוה אמינא שלא יעבור בקרבנות על בל תאחר קמ"ל.

ב) דלא מת פיסו (את חטאת נזיר) בנדר – ואין הוא בא לו על כפרה או על התרת אכילת קדשים.

• אין ללמוד במה מצינו מנדריים לנזירות לענין הפרה שכן יש לפרוך שבנדריים אפשר להפר שאין לזה קצבה ואילו בנזיר אי אפשר לפרוך שכן יש לזה קצבה שסתם נזירות ל' יום.

• דיון לגבי המשנה "האומר לחברו מודרני ממך ... " שעל זה אמר שמואל "בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך" , דחיות והעמדות לגבי שיטת שמואל.

דף ה

• מסקנת אמירת שמואל ביחס למשנה "טעמא דאמר שאני אוכל לך ושאני טועם לך הוא דאסור אבל אמר מודרני הימך לא משמע דאמר אסור".

• שמואל סובר שידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים וכך מעמיד את משנתנו כדעת ר' יהודה החולק על רבנן (בענין גט האם צריך לכתוב גם "ודין דיהוי לכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שיבוקין") וסובר שצריך לומר "ודין" מכיון שידיים שלא מוכיחות לא הויין ידיים, וכן מדויק מהמשנה שסוברת שידיים שלא מוכיחות לא הויין ידיים.

• מחלוקת אמוראים אם ידי ים שאין מוכיחות הויין ידי ים או לא וניסיון לתלות זאת במחלוקת התנאים ר' יהודה ורבנן בענין גט.

דף ו

• נסיון להקשות על אביי שסובר שיד יים שלא מוכיחות הויין יד יים ודחיות אביי.

• הסתפקויות רב פפא האם יש יד (אפילו ביד מוכיח – ר"ן) בקידושין ובפאה או לאו, דהיינו בקידושין כשאמר "הרי את מקודשת לי (ואמר לחברתה) ואת", ובפאה שאמר "זאת העוגיה ליהוי פאה וזאת" (ולא המשיך).

• אפשר אם רוצה לעשות כל שדהו פאה שנאמר "פאת שדך".

דף ז

• המשך הסתפקויות אם יש יד או לאו לגבי צדקה הפקר ובית הכסא , בצדקה שאמר "זוז זה לצדקה וזה" (ולא המשיך), ובהפקר הסתפקות האם זה דומה לצדקה או לאו וממילא הוא הדין יהיה לגבי יד ובבית הכסא (על הצד שיש זימון) שאמר "ההוא בית ליהוי בית הכסא וזה" (ולא המשיך).

• כשאמר "מנודה אני לך" גם לפי ר' עקיבא אם עבר לא לוקה דא"כ ניתני ר"ע מחמיר.

• רב פפא – מחלוקת ר' עקיבא וחכמים זה ב "מנודה" אך לא ב "נדינא" דכ"ע לא

פליגי דאסור ולא ב"משמתנא" דכ"ע לא פליגי דמותר.

רב חסדא – חולקים ב"משמתנא".

• נדהו בפניו – אין מתירים לו אלא בפניו.

נדהו שלא בפניו – מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו.

- השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו ואם לא נדהו הוא עצמו יהיה בנידוי, שכל מקום שהזכרת השם מצויה עניות מצויה ועניות כמיתה.
- מרב הונא נלמד ג' דברים בענייני נידוי: (א) השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו, (ב) נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו, (ג) אין בין נידוי להפרה ולא כלום.
- ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו.

דף ח

- מותר להישבע על המצוה כדי לזרז עצמו במצוה, האומר לחברו נשכים ונשנה פרק זה – עליו להשכים.
- נדוהו בחלום צריך י' בני"א להתיר לו (דתנו הלכתא ואי לית אז דמתנו ולא תנו ואי ליתא ילך על פרשת דרכים ויגיד שלום לבי עשרה עד שמקלעי י' דגמרי הלכתא), מי דידיע מאן שמתיה לא יכול לה תיר דלא שוויה מן השמים לכך, כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים.
- ש"מ תלת –
 (א) בעל נעשה שליח לחרטת אשתו.
 (ב) לא יפה להתיר נדר במקום רבו.
 (ג) דווקא כשמכנפין אבל לא מכנפין לא.
- נידוי אפילו באתרא דרביה מתיר וכן מספיק יחיד מומחה, מחלוקת האם שמש שמרפא זוהי שמש של העולם הזה או של העולם הבא.

דף ט

- משנה "כנדרי רשעים נדר בניזיר... נדר בניזיר ובקרבן".
- לגבי נזיר שאמר "כנדרי רשעים הריני" – ונזיר עובר לפניו, לגבי שבועה דאמר "כנדרי רשעים הימנו שלא יאכלי" – ככר מונח לפניו, ולגבי קרבן דאמר "כנדרי רשעים עלי" – ובהמה מונחת לפניו.
- אפשרות ראשונה מי התנא שאמר כשרים מתנדבים ואינן נודרי ס – ר"מ והפסוק שאמר לא טוב לידור כלל – מדבר רק על נדר.
- נדבה שמוזכרת כאן שנודב הצדיק – בקרבן – כהלל הזקן שהביאה חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה ואין חשש מעילה כך, לגבי נזירות – כמו המעשה דנזיר מן הדרו ס – זה נדיבות הלב דנזירות (החשש בלאכול אשם טמא דנזיר כיון כשהן תוהים נוזרין וכשהן מטמאין ורבין עליהם ימי נזירות מתחרטים בהם ונמצאו מביאים חולין לעזרה ולא אמודי אימד נפשיה).

דף י

- אפשרות שניה מי התנא שאמר כשרים מתנדבים ולא נודרים – ר' יהודה ומה שהפסוק שיבח שטוב לנזור ולשלם – זה הכוונה לנדבה.
- נדבה, לגבי קרבן שצדיקים נודבים – לטעמיה דר' יהודה אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה ולא אתי לידי תקלה, לגבי נזירות – שחסידי הראשונים היו מתאווים להביא קרבן חטאת לפי שאין ה' מביא תקלה על ידם, ולכן היו עומדים ומתנדבים נזירות למקום כדי שיתחייבו קרבן חטאת – וכזה זוהי נדיבות הלב דנזיר.

- אמר אביי – שמעון הצדיק ור' שמעון ור' אלעזר הקפר – כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי.
- משנה "האומר קונם קונח קונס... אלו כינויין לשבועה".
- מחלקות כינויין –
ר' יוחנן – לשון אומות הן
ר"ל – לשון שבדו להם חכמים, וטעם שתקנו חכמים כינויין שלא יאמר קרבן לה' ואולי יבוא פעם ויגיד רק לה' ונמצא דמפיק שם שמיים לבטלה.
- מחלוקת כינויי כינויים –
ב"ש – אסורים
ב"ה – מותרים.
- פרוט ה"ד כינויי כינויים של נדרים, נזירות, חרמים, שבועה, "נדר במוהי" המובא במשנה הכונה נדר בשבועה שנאמרה במשה.
- משנה "האומר לחולין שאוכל לך... לא אמר כלום".

דף יא

- המשנה דלא כר"מ (דסבר לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן) אלא כר' יהודה דאית ליה (ואליבא דתנא אחד, אליבא דר' יהודה שיש לו את הדין "כירושלים" ואסר).
- התניא של "חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר ... לחולין לא אוכל לך מותר" מני –
א) תנא דסבר כר"מ בחדא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ופליג עליה בחדא דלא אמרינן – "לקרבן לא אוכל לך" כוונתו לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך (וה"ה בברייתא "לחולין לא אוכל לך").
ב) כולה ר"מ ובברייתא בסיפא שאמר ל' חולין (בשוא) ולא הכונה לחולין (בפתח) שפירושו לא חולין.
- בעיה דרמי בר חמא – היה לפניו בשר זבח שלמים ובשר היתר ואמר "זה כזה", מאי בעיקר הא מתפיס וחל הנדר, או בהי תרא קא מתפיס (לאחר זריקת הדמים שמתרת).

דף יב

- מו"מ בבעית רמי בר חמא, ניסיונות להכריע לכאן ולכאן.
- אמר שמואל שהאופה כל עשר חלות שהם מין אחד בחלה אחת יצא, דהא דכתיב "ארבעים" למצווה בעלמא, ובאופן זה ע"כ מפריש התרומה מן העיסה – שעושה עשר עיסות מכל מין, ואחר שמפריש אחד עושה מכל תשע חלה אחת.
- ניסיון להעמיד מחלוקת תנאים בבעית רמי בר חמא אך ניסיון זה נדחה.

דף יג

- למעשה מחלוקת התנאים שניסינו להביא, היא מחלוקת האם אפשר להתפיס בדבר האסור או לאו (בכור).
- מי התנא דלא שני ליה בין אימרא לאימרא כאימרא – ר' מאיר.
- משנה "האומר קרבן עולה מנחה... ר' מאיר אוסר".

- כשאומר "הקרבן" לא מ תכוון לחיי קרבן אך כשאומר "הא קרבן " כן מתכוון.
- "לקרבן לא אוכל לך ר' מאיר אוסר" – אמר ר' אבא נעשה כאומר לקרבן יהא – לפיכך (מתוך כך) לא אוכל לך.
- משנה "האומר לחברו קונם פי... ממך אסור".
- המשנה מדברת באומר "יאסר פי לדיבורי ", "ידי למעשיהם ", "רגלי להילוכי".

סליק פרק ראשון

פרק שני

- משנה "ואלו מותרין חולין שאוכל לך... שלא יקל ראשו לכך".

דף יז

- למה נכתב "חולין שאוכל לך" במשנה? אגב גררא נקט.
- נודרים בדבר הנדור דכתיב "איש כי ידור נדר לה" ולא אמרינן בדבר האסור בגלל "לאסור איסר" שזה נצרך לדרשה אחרת.
- יש חילוק בין ת"ח לעמי ארצות ביחס האומר לאשתו "הרי את עלי כאימא", שבת"ח יותר מקילים כיון שזה לא יגרום להם להקל ראשם בנדרים.
- "הנודר בתורה" – לא אמר כלום, "במה שכתוב בה" – דבריו קיימים, "בה ובמה שכתוב בה" – דבריו קיימים.
- הגמרא מבררת למה צריך את הסיפא של הברייתא "בה ובמה שכתוב בה" – דבריו קיימים.
- משנה "קונם שאני ישן שאני... בלא יחל דברו".
- אתמר "קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר", רב – אל ישן היום שמא ישן למחר, רב נחמן – ישן היום ולא חיישינן שמא ישן מחר ומודה רב באומר "קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום" שישן היום. (כ לא מזדהר בתנאה אבל באיסור מזדהר).

דף טו

- מו"מ בענין מחלוקת רב נחמן ורב וניס יון להקשות על שיטת רב ודחיות, פשט אחר במשנה שעובר על "בל יחל" מדרבנן.
- משנה "שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך... לא אוכל לך מותר".

דף טז

- מתניתין כר"מ, משנה "שבועה לא אוכל לך הא שבועה... לא אוכל אסור".
- אביי – "שבועה שאוכל", שתי לשונות משמע פעם דאכילנא ופעם דלא אכילנא רב אשי – "שבועה שאוכל", רק דאכילנא (כיון שהתנא פסקא ואיפה שכתוב "שאוכל" דאכילנא משמע ואיפה שכתוב "שלא אוכל" דלא אכילנא משמע).
- משנה "זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר... לעבר על המצות".
- החומר שיש בשבועות מנדרים – "שבועה שאיני ישן" – אסור מהתורה ואילו "קונם שינה עלי" – אסור מדרבנן.
- מקור לכך שאין לאו שבועה אם עוברים על מצוה שנשבע עליה – "לא יחל דברו" דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים (ודוקא לענין שבועה ולא נדר שכן בנדר אומר "ישיבת סוכה עלי" ובשבועה אומר "שבועה שלא אשב בסוכה", ויותר משמע ששבועה נגד המצווה ולכן לא חל), ומקור לכך שאין קרבן כתוב "או נפש כי תשבע... להרע או להיטיב... מה הטבה רשות אף הרעה רשות – יצא נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל שאין הרשות בידו.

דף יז

- משנה "יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה... אינו חייב אלא אחת".
- מחלוקת בנדר חל על נדר –
- רב הונא – לא שנו אלא דאמר "הריני נזיר היום הריני נזיר למחר" (דמיגו דקא מיתוסף יומא יתירא חלה נזירות על נזירות) אבל אמר "הריני נזיר היום הריני נזיר היום" אין נזירות חלה על נזירות
- שמואל – אפילו אמר "הריני נזיר היום הריני נזיר היום" חלה נזירות. מו"מ וניסיונות להקשות על שיטת רב הונא.

דף יח

- המשך ניסיונות להקשות על שיטת רב הונא אך ללא הצלחה.
- חומרה דשבועה מנדר שהוזכר בברייתא, שבשבועה כתוב "לא ינקה" ובנדר לא כתוב.
- אמנם, שבועה לא חלה על שבועה אבל אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו (שלא פוקע אלא מרחף למעלה וכשיש מקום נכנס) וזה מדויק מהמשנה.
- משנה "סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל... את חרמי כהנים".
- קושיא שהרי כתוב הפוך מהמשנה ש"סתם נזירות להקל"? ניסיונות תרוצים להעמיד המשנה של להקל כר' אליעזר.

דף יט

- אך נדחית אפשרות זאת, וניסיון להעמיד כר' יהודה את משנה זו אך גם זה נדחה.
- אך למסקנה אליבא דרב אשי – המשנה של להקל זה כמו ר' טרפון שאומר לא ניתנה נזירות אלא להפלאה כלומר שאין נזירות חלה עד שיפרש אותה ללא תנאי.

דף כ

- משנה "נדר בחרם ואמר לא נדרתי... קלות ראש בנדרים".
- אמר רב יהודה – הכי קתני במשנה "וכולן אין צריכין שאלה בד"א בת"ח אבל בעם הארץ שבא לישאל עושנין אותו (שצריך לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר) ומחמירין (דלא פתחינן ליה בחרטה).
- לעולם אל תהי רגיל בנדרים – שסופך למעול בשבועות. לעולם אל תהי רגיל אצל עם הארץ – שסופך להאכילך טבלים. לעולם אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ – שסופך להאכילך תרומה. אל תרבה שיחה עם האישה – שסופך לבוא לידי ניאוף.
- כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אישה דהיינו מקום התורף (שהוא כנגד מקום העקב) הויין ליה בנים שאינם מהוגנים (ואפילו באשתו נדה).
- בושה מביאה לידי יראת חטא, אמר ר' יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת (חכמים היו ונקראו כך מפני דמציניי כמלאכי השרת)

(א) חגרין מפני מה הויין – מפני שהופכים שולחנם (בשעת תשמיש)
 (ב) אלמים מפני מה הויין – מפני שמנשקים על אותו מקום
 (ג) חרשים מפני מה הויין – מפני שמספרים בשעת תשמיש (במילי דלא לצורך
 תשמיש, אלא במילי אחרינא אך במילי דתשמיש מותר)
 (ד) סומים מפני מה הויין – מפני שמסתכלים באותו מקום – ואין הלכה כר'
 יוחנן בן דהבאי אלא כחכמים דאמרו כל מה ש אדם רוצה לעשות באשתו
 עושה (וממילא אין אלו עילה לגירושין לאישה).

• "ולא תתורו אחרי לבבכם" – מכאן אמר רבי אל ישתה אדם בכוס זה ויתן
 עיניו בכוס אחר ואפילו שתיהן נשיו, "וברותי מכס המורדים והפושעים בי"
 – אמר ריב"ל אלו בני תשע מידות: בני – אנוסה, שנואה, נידוי, תמורה,
 מריבה, שכרות, גרושת הלב, ערבוביא וחצופה (שתובעת בפה במפורש שיבוא
 עליה ולא שמפתה אותו בדברי רצוי ופיוס).

סוף פרק שני

פרק שלישי

- משנה "ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין ... שניהם רוצים בשלושה דינרים".

דף כא

- מני מתניתין:
א) ר' יהודה משום ר' טרפון דאמר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה
ב) אפילו רבנן ("שניהם רוצין" קתני).
- אבעיה – אמר לו "אפילו טפי מסלע" והוא אמר "בציר משקל" נדרא הוי או זרוזין הוי? והגמרא נשארת בתיקו.
- אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים ה' ללו (קסבר אין פותחין בחרטה) ספורים על חכמים שפתחו נדרים הן בחרטה והן בפתח.

דף כב

- אדם שנודר מבקרים מעשיו שנאמר "ואחר נדרים לבקר".
- הנודר כאילו בנה במה בשעת איסור הבמות והמק יימו כאילו הקריב עליו קרבן, כל הבוטה ראוי לדקרו בחרב אלא לשון חכמים מרפא.
- סוגי דברים שאין פותחים בהם בנדר (בתורת פתח).
- כל הכועס כל מיני גיהינום שולטים בו ולא עוד אלא שהתחתוניות שולטות בו.
- כל הכועס – אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו, משכח תלמודו ומוסיף טפשות, בידוע שעוונותיו מרובים.
- אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד שערכה של א"י הוא.
- הלכתא – פותחין בחרטה ונזקקין לאלקי ישראל.

דף כג

- מעשים על חכמים שהתירו נדרים ע"י פתחים מיוחדים.
- משנה "ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר... בשעת הנדר".
- מה פשט המשפט במשנה "כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר" – יש כאן חסורי מחסרא והכי ק' תני – "הרוצה שיאכל אצל חברו ומסרב בו ומדירו – נדרי זרוזין הוא (ואז) והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בר"ה ויאמר "כל נדר... "
- אביי – "תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר"
- רבא – אל תגרוס אחרת, אך כך ההסבר, הכא עסקינן שהתנה בר"ה ולא ידע במה התנה והשתא קא נדר אי זכור בשעת הנדר ואמר על דעת ראשונה אני נודר אין בנדר ממש, לא אמר, עקר את התנאי והנדר קיים.
- אבעיה – פליגי רבנן על ר' אליעזר בן יעקב או לא ואת "ל פליגי הלכתא כוותיה או לא?

דף כד

- מו"מ בענן האיבעיא האם רבנן חולקים או לא.
- למסקנה רבנן חולקים אך הלכה כר' אליעזר בן יעקב.
- משנה "נדרי הבאי אמר קונם אם לא... בית הבד".
- שבועת הבאי אסורין – באומר "יאסרו פירות העולם עלי בשבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים".

דף כה

- אין חוששים שמא אדם המציא איזה משהו שאין בו אמת כלל וקרא לזה בשם שעל מה שנשבע (כגון נמלים על עולי מצרים) אך כן חוששים על דבר שיש בו אמת (כמו מעשה קניא דרבא).
- ציצית שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, חמורה עבודה זרה שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה.
- נחש כקורת בית הבד הכוונה שטרופ (עשוי בקעים בקעים) בגבו כמו הבקעים שיש בבית הבד.
- משנה "נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר... אלו ואלו מותרין".
- כשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרים וה"ד – כגון רב כהנא ורב אסי שכל אחד נשבע שכך רב אמר (כל אחד נשבע משהו אחר מהשני) וזה נקרא שגגה.
- ר"ע – נדר שהותר מקצתו הותר כולו.

דף כו

- מחלוקת רבה ורבא לגבי:
 "ראה אותן אוכלים תאנים ואמר הרי עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים, בש"א – מותרים הם והשאר אסורים ובה"א – כולם מותרים"
רבה – לא פליגי – ב"ש וב"ה כאשר אמר מעיקרא "כולכם" ואחרי זה אמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא" – כולם אסורים והאבא מותר.
 פליגי – שחזר ואמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר"
רבא – לא פליגי – היכא דאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר" – כולם מותרים.
 פליגי – באומר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא", ב"ש סברי כר"מ (תפוס לשון ראשון) וב"ה סברי כר' יוסי (בגמר דבריו אדם נתפס).
- ניסיונות להקשות ולדחות את שיטות רבה ורבא בענין זה.

דף כז

- משנה "נדרי אונסין הדירו חברו שיאכל אצלו... נדרי אונסין".
- ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא ואמר "אי לא אתינא עד ל' יום ליבטל אלה הזכויות ונאנס ולא בא:

- רב הונא – בטל הזכות, שאסמכתא דמתפסן לבטל זכותיה קניה.
רבא – לא בטל הזכות, כיון שהיה אנוס (ישנם מקרים שלא נחשב כאנוס לשיטת רבא כגון בגט לדוגמא של י"ב חדש וכמו כן במקרה של אנוס גלוי).
 • הלכתא אסמכתא קניה והוא דלא אניס והוא דקנו מיניה בבי"ד חשוב.
 • משנה "נודרין להרגין ולחרמין... אלו ואלו מותרין".

דף כח

- במשנה מדובר במוכס: (א) שאין לו קצבה (ב) העומד מאליו.
- כיצד נדר – באומר בליבו היום ומוציא בשפתיו סתם (ואע"ג דסבירא לן שדברים שבלב אינם דברים לגבי אונסין שאנל).
- לפי רב אשי ישנה מחלוקת בין ב' ש"ל ב"ה האם שואלים על שבועה, שלפי ב"ש לא ולפי ב"ה כן.
- משנה "הרי הנטיעות האלו קרבן... אין להן פדיון".
- לא שנה ברישא "קדושות" איידי דבעי למיתני בסיפא "אין להן פדיון".
- כיצד נדר – באומר "אם אינן נקצצות היום" ועבר היום ולא נקצצו ואיכא זיקא נפישא ובטלית דאיכא דליקה, וס"ד דמסיק אדעתיה דלא מ' יתנצלן ומשום הכי קא נדר קמ"ל.

דף כט

- מחלוקת: בר פדא – פדאן חוזרות וקדושות פדאן חוזרות וקדושות עד שיקצצו, נקצצו פודן פעם אחת ודיו.
- עולא – כיון שנקצצו שוב אין פודן, ואין לדמות גט של אישה לכאן, שכן אצל אישה זוהי קדושת הגוף ולא פקעה בכדי וקדושת דמים (כמו כאן) כן פקעה בכדי.
- המשך דיון לגבי קדושת הגוף פקעה בכדי או לאו.

דף ל

- לפי בר פדא אי אפשר לפשוט את הספק של הנותן שתי פרוטות ל אישה ואומר לה "באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשך" (כמו לאחר שנ קצצו שיש עד יין קדושה וצריך פדיון – לפי בר פדא) שמקודשת גם אז שכן אישה פדאוה אחרים ואילו הכא פדאן הוא.
- משנה "הנודר מיורדי הים... שדרכן לפרש".
- המשפט "לא כאלו שהולכים מעכו ליפו אלא במי שדרכו לפרש" יש המסבירים זאת על הרישא – הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היב שה אבל ביורדי הים אסור ולא כאלו... ויש המסבירים זאת על הסיפא – הנודר מיושבי היבשה אסור ביורדי הים ולא כאלו שהולכים מעכו ליפו בלבד אלא אפילו במי שדרכו לפרש (הואיל וסופו ליבשה סליק).
- משנה "הנודר מרואי חמה... רואה אותן".
- מ"ט מדלא אמר מן הרואין (לאפוקי דגים ועוברים).
- משנה "הנודר משחורי הראש... אלא אנשים".

- מ"ט מדלא אמר מבעלי שיער, ומותר בנשים ובילדים – מ"ט אנשים פעמים מכסים ראשיהם ופעמים לא אבל נשים לעולם מכסים וילדים לעולם לא מכסים.
- משנה "הנודר מן הילודים... שדרכו להיוולד".
- חסורי מחסרא והכי קתני "הנודר מן הילודים מותר בנולדים, מן הנולדים אסור בילודים ר' מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דנודר מן הילודים מותר בנולדים".
- נולדים משמע נולדו ומשמע יוולדו ובנדריהם הלך אחר לשון בן "א והכוונה שיוולדו.

דף לא

- משנה "הנודר משובתי... ומותר בכותים".
- כוונת משנתינו נדר ממצווים ועושים.
- משנה "קונם שאיני... בעובדי כוכבים".
- כיון דאיקדש אברהם, ישראל נקראו על שמו ולא על נח.
- משנה "שאיני נהנה לזרע... בעובדי כוכבים".
- הטעם שזרע אברהם הכוונה לישראל ולא אחר, שהרי לכאורה קשה שגם ישמעאל היה זרעו של אברהם, נלמד מהפסוק "כי ביצחק יקרא לך זרע" (ומדבר רק על יעקב ויצחק ולא עשיו דכתיב ביצחק ולא כל יצחק).
- משנה "שאיני נהנה מישראל... לעובדי כוכבים".
- למסקנה משנתינו מדברת בזבינא מציעא ומה ששמואל אמר שחייב, כשלקח לבדוק את הכלי מהמוכר (והנאתו של הלוקח בלבד ולכן יש לו דין שואל) מדובר בזבינא חריפא שאין למוכר בזה שום הנאה.
- משנה "קונם שאני נהנה לערלים... וארץ לא שמת".

דף לב

- נענש משה על זה שנתעסק במלון תחילה ולא במילה תחילה, לפי רשב"ג בקש השטן להרוג את התינוק ולא את משה.
- גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה, גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ.
- "ויצא אותו החוצה" אמר אברהם לפני ה', רבש"ע הסתכלתי במזל שלי ואין לי בן אחר אלא ישמעאל אמר לו (ה') צא מאצטגנינות שלך אין מזל לישראל, כל המתמים עצמו עם ה' הקב"ה מתמים עימו והשעה עומדת לו, כל המנחש – לו נחש, משום מידה כנגד מידה.
- מפני מה נענש אברהם ונשתעבדו בניו: (א) שעשה אנגריא בת"ח (ב) שהפריז על מידותיו של ה' (שנאמר "במה אדע כי אירשנה"). (ג) שהפריש בני"א מלהיכנס תחת כנפי השכינה.
- בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו, השטן לא שולט ביוה"כ.
- בתחילה המליך ה' את אברהם על רמג אברים ולבסוף על רמח אברים, דרשה על הפסוק "עיר קטנה ואנשים... בעניין אברים, יצר טוב ויצר רע, וכן הפסוק "החכמה תעז לחכם".

- בקש ה' להוציא כהונה משם ולבסוף הוציא מאברהם כיון ששם (מלכי צדק) הקדים ברכת אברהם לברכת ה'.

סלוק פרק שלוש

פרק רביעי

דף לג

- משנה "אין בין המודר הנאה מחברו... לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים".
- משנתנו כדעת ר' אליעזר שסובר שאפילו ויתור אסור במודר הנאה.
- הלשון שאמר במודר מאכל מ חברו (וממילא אסור להשאיל לו נפה וכו') כשאמר "הנאה המביאה לידי מאכל" – וזה כולל גם שק להביא פירות וחמור להביא פירות ואפילו סל שהם גם הנאות המביאות לידי מאכל.
- הסתפקות לגבי סוס לרכוב עליו וטבעת לראות בה, האם מותר למודר מאכל לקבל זאת מהמדיר.
- משנה "וכל דבר שאין עושין... כיוצא בהן אסור".
- משנה "המודר הנאה מחברו שוקל לו... תפול הנאה להקדש".
- הסיבה שמותר למדיר לשקול את שקלו ולפרוע את חובו זה מדין "מבריה ארי".
- משנתנו –
- רב הושעיא – אליבא דחנן (דס"ל שהמפרנס אשת חברו – שפורע לו חוב מזונותיו – הניח מעותיו על קרן הצבי, וחכמים חולקים ואומרים ישבע ויטול כמה נתן).
- רבא – אפילו אליבא דרבנן, ומדובר כאשר המודר סיכם עם המלווה על מנת שלא חייב המודר לפרוע את חובו, וממילא נמצא שהמדיר לא מהנהו מידי שהרי למעשה אין לו חוב שחייב (ורבא לא חושש לגזירה שלא ליפרע משום ליפרע).
- לישנא ראשונה, ר' אמי ור' אסי –
- חד אמר – לא שנו שמחזיר אבידה, שנכסי המחזיר אסורים על בעל אבידה ולא הפוך שאם הפוך נמצא נהנה מנכסי המאבד שלא צריך לתת פרוטה לעני כל עוד האבידה אצלו
- וחד אמר – בין כך ובין כך מחזיר אבידה דלא חיישינן לפרוטה דרב יוסף דלא שכיח.

דף לד

- מו"מ לפי הלישנא הראשונה במחלוקת ר' אמי ור' אסי.
- לישנא שניה, ר' אמי ור' אסי –
- חד אמר – לא שנו אלא בנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח, אבל נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה לא מחזיר משום שמהנה אותו
- וחד אמר – אפילו נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מותר, שמחזיר לו מידי דנפשיה.
- מו"מ בענין זה ונשאר בקשיא על מ"ד הראשון.
- הייתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש – נטלה לאוכלה – מעל לפי כולה, להורישה לבניו – מעל לפי טובת הנאה שבה.
- בעיה – אמר אדם לחברו "ככרי עליך ונתנה לו במתנה" מהו – הולכים בתר "ככרי" ואז זה הככר אינו ברשותיה ולכן מותר למקבל או "עליך" שאסור

בכל מקום שזה יהיה לו אפילו אינה ברשות הנותן – מו"מ בגמרא ולמסקנה הגמרא מדייקת מברייתא כאפשרות השנייה שאסור.

דף לה

- בעיה בגמרא אם יש מעילה בקונמות או לאו ומעמידה זאת הגמרא במחלוקת תנאים, לר"מ יש מעילה ולחכמים אין מעילה.
- במקרה שאמר לחברו "ככרי עליך ונתנה לו במתנה" המקבל מעל לכשיוציא, שכן קיימא לן כל המוציא מעות הקדש לחולין כסבור של חולין הוא – מועל אף כאן – מועל.
- משנה "ותורם את תרומתו... את בניו ואת בנותיו מקרא".
- בעיה ומו"מ בענין האם כוהנים שלוחי שמיא או שלוחי דידן וכאן לא אפשיטא (בקדושין כן אפשיטא ושלוחי דשמיא – הר"ן).

דף לו

- הכל צריכים דעת חוץ ממחוסר כפרה, שהרי אדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים.
- שה לבית אבות לאו דאורייתא.
- איבעיא האם התורם משלו על של חברו צריך דעתו או לאו – מו"מ בענין ולא נפשט.
- בעיה התורם משלו על של חברו טובת הנאה של מי ? האם אומרים לולא פירות התורם, לא נתקנה הכרי של חברו או אמרינן לולא הכרי של חברו, לא היו הפירות של התורם תרומה , ופשטינן למסקנה שטובת ההנאה היא לתורם ולא לבעל הכרי (חברו).
- "מלמדו מדרש ולא מקרא" – מדובר במקום שנוטלים שכר על המקרא ואין נוטלים שכר על המדרש, וקמ"ל שאפילו במקום שנוטלין שכר (לא במקרה של מודר ומדיר אלא במקרה רגיל) על המקרא שרי למשקל ועל המדרש לא שרי.

דף לז

- גם מדרש וגם מקרא לא לוקחים עליהם שכר שדורשים "מה אני בחינם אף אתם בחינם" אך במקרא לוקחים שכר על – מחלוקת – א) שכר שימור ב) שכר פיסוק טעמים.
- מו"מ בענין מחלוקת זאת, תשלום דרך הבלעה מותר ואין בעיה של שכר שבת.
- מ"ד שכר פיסוק לא אמר כמ"ד שכר שימור דבנות לא בעי שימור, מ"ד שכר שימור לא אמר כמ"ד שכר פיסוק דלשיטתו פיסוק הטעמים הוא דאורייתא ואסור ליטול על לימודם שכר.
- אמר ר' יצחק – מקרא סופרים, עיטור סופרים, קריין ולא כתיבן, כתיבן ולא קריין – הלכה למשה מסיני.

דף לח

- לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות , הפילפולים נתנו למשה וזרעו ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל.
- אמר ר"י – אין ה' משרה את שכינתו אלא על ג יבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממשה, כל הנביאים עשירים היו.
- ואמר ר"י – בתחילה היה לומד משה תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה שנאמר "ויתן אל משה ככלותו לדבר עימו".
- משנה "וזן את אשתו ואת בניו... או מאכילה לכלבים".
- המודר הנאה מ חברו – מותר להשיא לו בתו , ומדובר כאשר נכסי אבי כלה אסורים על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה (שלא נהנה ממנו דלא איהו קמסר לה אלא היא עצמה).
- המדיר בנו לתלמוד תורה מותר לבן למלאות לו ח בית של מים ולהדליק לו את הנר , ר' יצחק אומר מותר גם לצלות לו דג קטן , המודר הנאה מ חברו מותר להשקותו כוס של שלום דהיינו –
(א) כוס של בית האבל
(ב) כוס של בית המרחץ.
- משנה "המודר הנאה מחברו ונכנס לבקרו... אבל לא רפואת ממוין".

דף לט

- במקום שנוטלים שכר על הישיבה בעי למשקל, על העמידה לא בעי למשקל.
- מציאות משנתינו –
שמואל – נכסי המבקר אסורים על החולה ובמקום שנוטלים שכר על הישיבה ואין נוטלים שכר על העמידה
עולא – נכסי חולה אסורים על המבקר וכגון שלא אדריה מן חיותיה (ולא בישיבה כי אפשר בעמידה).
- ר"ל – רמז לביקור חולים מן התורה שנאמר "אם כמות כל אדם ימותון אלה ופקודת כל אדם יפ קד עליהם לא ה' שלחני", ודרשינן אם כמות כל אדם ימותון, אלה שהן חולים ומוטלים בעריסתן ובני אדם מבקרים אותם והבריות אומרות "לא ה' שלחני לזה".
- משה דרש מה' שיקרב את פתח גיהנום מתחת לעדת קרח אם לא נמצא שם כבר הפתח.
- ביקור חולים אין לה שיעור –
(א) אפילו גדול אצל קטן
(ב) אפילו מאה פעמים ביום
- כל המבקר את החולה נוטל אחד משישים בצערו (כעישורייתא דבי רבי ובבן גילו), שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם – תורה, תשובה, גן עדן, גיהנום, כסא הכבוד, ביהמ"ק ושמו של משיח.

דף מ

- דרש ר' עקיבא – כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים , דרש רב – כל המבקר חולה ניצול מדינה של גיהנום.

- אם ביקר את החולה שכרו בעוה "ז – "ה' ישמרהו" מן היצר הרע "ויחייהו" מן היסורין "ואושר בארץ" שיהיו הכל מתכבדין בו "ואל תתנהו בנפש אויביו" שיזדמנו לו ריעים כנעמן שריפאו את צרעתו (אלישע רפאהו מ נגע הצרעת).
- בנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר רחבעם בן שלמה.
- הקב"ה זן את החולה והשכינה שרויה למעלה ממיטתו (ולכן כשנכנס לבקרו ישב ע"ג קרקע שלא יהא למעלה מן השכינה) שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דוי".
- אמר רב – מטרא במערבא סהדא רבה פרת, אמר שמואל אין המים מטהרים בזוחלים אלא פרת ביומי תשרי בלבד.

דף מא

- *בחוסר כל" – בחוסר מה? :
 (א) ר' אמי – בלא נר ובלא שלחן
 (ב) רב חסדא – בלא אישה
 (ג) רב ששת – בלא שמש
 (ד) בלא דעה
 (ה) בלא מלח ובלא שמן.
- אין החולה עומד מחוליו עד שמוחלים לו על כל עוונותיו, רב המנונא – חוזר לימי עלומיו.
- החולה משכח לימודו, מעשה דר' ור' חייא, ששכח ר' מהחולי חלק מהדברים שלימד את ר' חייא והחזיר ר' חייא חלק ממה שלימדו וחלק נעלמו לגמרי והחזיר הכובס לר' חייא ור' חייא לר'.
- גדול נס שנעשה לחולה יותר מהנס שנעשה לחנניה מישאל ו עזריה, כיון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו.
- שמואל – אין מבקרים את החולה אלא למי שחלצתו חמה, וחולק על ר' יוסי בן פרטא שאמר משום ר' אליעזר אין מבקרים – לא חולי מעיים ולא חולי עיניים ולא מחושי ראש, שעורים קלופות ישנות הדבוקות בנפה ובכברה כשמרקדין בהם וכן קמח שעורים יפים לחולה לרפואתו וצריכים בישול כמו שמבשלים בשר שור, אין מבקרים ואין מזכירים שמו של ברדוס (בור דם) שהוא כמעין הנובע.
- רפואת הנפש – גופו, מותר רפואת ממון – בהמתו, אסור אבל יכול לומר לו סם פלוני יפה לה... משנה "ורוחץ עמו באמבטי גדולה... מן התמחוי החוזר".
- ברייתא הדומה למשנה והדעה שם של ר' יהודה היא כמו מתניתין, מן התמחוי החוזר דהיינו החוזר לבעה"ב.
- משנה "לא יאכל עמו מן האבוס שלפני... והוא ברחוק ממנו".
- חכמים ור"מ לא חולקים בקרוב דאסור, הם חולקים ברחוק שחכמים לא גוזרים אטו קרוב ור"מ כן.

דף מב

- משנה "המודר הנאה מחברו לפני שביעית... ובשביעית יורד ואוכל".
- למסקנת הסוגיה ר"ל ור' יוחנן דברו על מקרה של "נכסי" ואילו רב ושמואל דברו על מקרה של "נכסים אלו", ובמשנה שני הזוגות סוברים שהמקרה "נכסים אלו" רק שר' יוחנן ור"ל אומרים שלא יתכן לומר את האפשרות של "נכסי".
- על שאלת הגמרא למה בשביעית (אם נדר בשביעית) לא יורד לתוך שדהו הרי זה הפקר (לצורך אכילה) כמו הפירות?
(א) בעומדים האילנות על הגבולים, מדברת המשנה
(ב) גזרה שמא ישהה בעמידה.
- משנה "המודר הנאה מחברו... ולא יקח ממנו".

דף מג

- מה הטעם "לא ישאילנו (המודר למדיר) וכו'?"
(א) כגון שנדרו הנאה זה מזה
(ב) גזירה לשאול משום להשאיל וכן בכולהו גזירה.
- משנה "אמר לו השאילני פרתך אמר לו... ור' יוסי אוסר".
- טעם ר' יוסי –
ר' יוחנן – הפקר כמתנה, מה מתנה עד דאתיא לרשות המקבל נחשבת ברשות נותן, ה"ה בהפקר עד דאתיא לרשות זוכה נחשבת ברשות מפק יר – ולכן אין יכול להפקיר המדיר למודר (לשיטתו) שנמצא מביא לו ממש כמו מתנה ומהנהו – ונשאר טעם זה בקושיא.
- רבא – גזירה משום מתנת בית חורון, אבל באמת מדינא אין הפקר דומה למתנה (למרות שיש מקרים שכן – עיין בר"ן).

דף מד

- הבריתא של "המפקיר שדהו כל שלושה ימים... אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת... משזכה בה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו" שתי אפשרויות להסביר כמו מי הברייתא שלכאורה קשה רישא רבנן וסיפא ר' יוסי?
(א) כולה רבנן, דהיינו שגם הסיפא רבנן ושאני שבוע שנה וכו' דלא שכיחי.
(ב) כולה ר' יוסי, דהיינו שגם הרישא ר' יוסי והטעם שמכאן ואילך אין יכול לחזור בו, דלא לישתכח תורת הפקר (וביום ראשון לא אמרינן הכי מפני הרמאין, והזוכה שזכה לאחר ג' ימים כאשר המפקיר חזר בו גם לאחר ג' ימים אך לפני שזכה הזוכה) אומרים לו הפרש מיניה וביה דלא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב.
- נסיון קושיה על הדעה שכולה ר' יוסי אך נדחית.

דף מה

- ר"י ז"ל משום ר' שמעון בן יהוצדק – כל המפקיר בפני שלשה, הוי הפקר בפני שנים, לא הוי הפקר

וריב"ל – דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר , ומה טעם אמרו בשלושה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידים.

סליק פרק רביעי

פרק חמישי

- משנה "השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין... או שמכרו לאחר אסור".

דף מו

- אבעיה להו בנדרו פליגי רבנן וראב"י או גם בהדירו? ולא אפשטינן אך מוכח יותר כמו הצד הראשון.
- אמר רב יוסף אמר זעירי מחלוקת רבנן וראב"י שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור, אמר רב הונא הלכה כר' אליעזר בן יעקב.
- כמה תפיסת יד:
(א) למחצה לשליש ולרביע אבל בבציר לא.
(ב) אפילו בציר אסור, ה"ד דשרי מקבל מס המשכיר בכל שנה ושנה.

דף מז

- "קונם לבית זה שאתה נכנס" מת או שמכרו לאחר – אסור שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו.
- "קונם פירות האלו עלי..." – אסור בחילופיהן ובגידוליהן.
- אמר "קונם פירות האלו על פלוני" מהו בחילופיהן? ולא איפשטא.
- משנה "הריני עליך חרם המודר... על ידיהן".

דף מח

- הכי קתני "ומה תקנתן – יכתבו חלקן לנשיא".
- תניא "ר' יהודה אומר אנשי גליל קנטרנין היו, והיו נודרים הנאה זה מזה עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא".
- משנה "המודר הנאה מחברו ואין לו... מקודשת אינה מתנה".
- חסורי מחסרא והכי קתני – "ואם הוכיח סופו על תחילתו אסור ומעשה בבית חורון באחד..."
- דעת רבא:
- לישנא ראשונה – לא שנו שאסור אלא דאמר "הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא" אבל א"ל "שיהיו לפניך שיבוא אבא" מדעתך הוא א"ל ומותר לישנא שניה – בין כך ובין כך אסור.
- סיפור אם ההוא אדם שהיה לו בן רשע והדיר את נכסיו וכו'...:
פומבדיתא – קני על מנת לקנות הוא ואין זה קני רב נחמן – קני כמו סודרא שקונה על מנת לקנות.
- "כל מתנה שאינה" לאתויי – מתנה שאינה, לשנא בתראה דשמעתיה דרבא.

סליק פרק חמישי

פרק שישי

דף מט

- משנה "הנודר מן המבושל מותר בצלי... המתבשלין בקדירה".
- ר' יאשיה אוסר אדם הנודר מן המבושל גם בצלי, שהרי הולכים בנדריים (לכו"ע) אחר לשון בנ"א ובאתריה קוראים לצלי גם מבושל ובאתריה דתנא דמתניתין קוראים לצלי רק צלי ולא גם מבושל.
- התנא שלנו, קורא ל"יתבשיל" כל דבר הנאכל עם לחם.
טוב לבריאות	רע לבריאות
1. רכים	קשים
2. גופיה	גוויה
- חכמים נקראים חולים שהתורה מתישה את כוחם (וכך מוכח מר' יוסי).
- מתניתין דלא כבבלאי טפשאי דאכלי לחמא בלחמא, לאכול דייסה בידיים זה טוב, אם מזמינים אותך לאכול דייסה תלך עד פרסה, ואם לאכול בשר שור עד ג' פרסאות, כל דבר לא לפלוט קמי רבך חוץ מדלעת ודי יסה (שמסוכנים) שאפילו לפני המלך מותר.
- גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה.
- ר' יהודה פניו היו צהובות, הטעם לכך –
(א) אכל תרדין
(ב) חכמת אדם תאיר פניו
(ג) הלך בכ"ד שעות כל שעה להתפנות.

דף נ

- מעשה בר' עקיבא ובתו של כלבא שבוע, שהתחתנה איתו ואז הדיר אותה אביה מנכסיו, עד שנעשה ת"ח גדול ובא עם עשרים וארבע אלף תלמידים ואז ראה זאת כלבא שבוע והתיר את נדרו.
- ר"ע התעשר משישה דברים:
(א) מן כלבא שבוע
(ב) דמות אייל (מין עץ) שהיו עושים בספינות
(ג) מן התיבה העשויה להצניע בתוכה ממון הספינה
(ד) מן מטרוניתא
(ה) מן אשתו של טורנוסרופוס
(ו) מן קטיעא בר שלום.
- מעשה דר' יהושע בן חנניה ובת הקיסר שאמרה לו תורה מפוארה בכלי מכוער וכו'.
- טורמיטא – זוהי ביצה שמבשלים אותה אלף פעם במים חמים ואלף פעם במים קרים עד שמתמעטת (כדי שיוכל לבלועה שלמה) וזה נעשה ע"י עבד ששואה אלף דינרים.

דף נא

- יומא דמחייך בה רבי באה פורענות לעולם – מעשה דבר קפרא עם ר' ואשתו בחתונה של בתם וכן פירושי המילות: תועבה – תועה אתה בה, תבל – תבלין יש בה? מה שונה זאת הביאה מן שאר הביאות, זמה – זו מה היא.
- בן אלעשה (חתן דרבי) פיזר מעותיו להראות בהן תספורת של כה "גוה"ד – ראשו של זה בצד עיקרו של זה.
- דלעת רמוצה –
 (א) דלעת הבאה ממקום הנקרא קרקוזאי
 (ב) דלעת הטמונה ברמץ – וזה נשאר בתיובתא.
- משנה "הנודר ממעשה קדרה... בכל הנעשה בקדירה".
- תניא – הנודר מן היורד לקדירה אסור ביורד לאלפס, הנודר מן היורד לאלפס מותר ביורד לקדירה, הנודר מן הנעשה בקדירה מותר בנעשה באלפס, הנודר מן הנעשה באלפס מותר בנעשה בקדירה.
- הנודר מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת בלבד ואם אמר "כל מעשה תנור עלי" אסור בכל הנעשים בתנור.
- משנה "מן הכבוש אין אסור... בכל השלוקים".
- ספק לגבי הלשונות "דכביש" "דשלוק" וכד' מה אוסרים?.
- משנה "מן הכלי אין אסור אלא... אסור בציר ובמורייס".
- "דג" משמע לשון דגים גדולים, "דגה" משמע לשון דגים גדולים ומשמע לשון קטנים ובנדריים לך אחר לשון בנ"א, ספק אם נאסר ציר ומורייס כאשר אמר "הרי עלי ציחין".

דף נב

- משנה "הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר... הרי זה אסור".
- תניא הנודר מן החלב מותר בקום, מן הקום מותר בחלב, מן החלב מותר בגבינה, מן הגבינה מותר בחלב, מן החלב מותר בקיפה, מן הקיפה מותר ברוטב, אם אמר "בשר זה עלי" אסור בו וברוטב ובקיפה, הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין, אמר "קונם יין זה שאיני טועם" ונפל לתוך התבשיל אם יש בו טעם יין הרי זה אסור.
- משנה "הנודר מן הענבים... בהן וביוצא מהן".
- למסקנת הסוגיה "אלו" הכוונה דווקא, דהינו גם למה שיוצא מהם ואילו "שאיני טועם" לא נפשט אם דווקא או לאו דווקא.

דף נג

- משנה "הנודר מן התמרים מותר בדבש... וחכמים מתירים".
- איכא בנייהו בין ת"ק לחכמים הברייתא של ר' שש בן אלעזר שלפי ת"ק, הנודר מן הסתוונות מותר בחומץ סתוונות ולפי חכמים, אסור בחומץ סתוונות ומותר בסתוונות עצמה.
- משנה "הנודר מן היין מותר ביין תפוחים... שהיא שם לוואי".

בבל	בא"י	נודר מן השמן –
הפוך	הפוך	מותר בשמן שומשמן
הפוך	הפוך	אסור בשמן זית

- מקום שמסתפקים מזה ומזה, אסור בזה ובזה ואפילו שברובה מן חד מסתפקים לא אזלינן בתר רובא אלא ספק איסורא לחומרא.
- הנודר מן הירק:
 בשאר שני שבוע – אסור בירקות הגינה ומותר בירקות השדה בשביעית – אסור בירקות השדה ומותר בירקות הגינה.
 (לפי ר' חנניא בן גמליאל, מותר בירקות גינה בשמיטה בלבד שאי ן מביאים במקום הזה ירק מחו"ל), אם מביאים ירקות מחו"ל או לאו, זוהי מחלוקת תנאים ומי שאוסר זה משום גוש.
- משנה "מן הכרוב אסור באספרגוס מן האספרגוס... מותר לכוס חיים".
- תניא רשב"ג – "חטה" שאני טועם – אסור לאפות ומותר לכוס, "חיטים" – הפוך, "חיטה וחיטים" – שניהם אסורים.
 "גריס" שאני טועם – אסור לבשל ומותר לכוס, "גריסין" – הפוך, "גריס גריסין" – שניהם אסורים.

סליק פרק שישי

פרק שביעי

דף נד

- משנה "הנודר מן הירק... ומותר ביבש".
- מסקנת הגמרא באומר "ירק המתבשל בקדרה עלי" ופליגי – רבנן – כל דבר שצריך שליח להימלך עליו לאו מיניה הוא, ר' מאיר – כן מיניה הוא.
- אמר אביי – מודה ר"ע לעניין מלקות שאינו לוקה, ור"ע מצריך שיימלך ממש, התנא שחולק על ר"ע (דהיינו ת"ק דמתניתין) הוא רשב"ג המובא בברייתא.

דף נה

- משנה "הנודר מן הדגן אסור... בפירות האילן והירק".
- "דגן" כל דמידגן משמע, תבואה לחוד ותבואת שדה לחוד, האם שכר בתים ושכר ספינות נחשב כעללתא או לא – ולא איפשיטא בעיין.
- על הפסוק "וממדבר מתנה וממתנה נחליאל..." "דורשים, כיוון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, תורה ניתנה לו במתנה וכיוון שכן נחלו א-ל וכיוון שכך עולה לגדולה ואם התגאה משפילים אותו ואם חזר בו, הקב"ה מגביהו.
- כמהין ופטירות – מברכים עליהם שהכל, כיון שאין יונקים מהקרקע אלא מהאוויר אך מאידך גיסא אם אמר "גדולי קרקע עלי" אסור גם בהן.
- משנה "הנודר מן הכסות... להפשיל לאחוריו".
- מאי סקרטיא – חלוק של עור שלובשים העבדנים על בגדיהם.

דף נו

- משנה "הנודר מן הבית מותר בעליה... מותר בבית".
- מה שנדרש "בבית" לרבות את היציע "בבית" לרבות את העליה, וכן מה שאמר רב הונא בר חייא "בית בביתי אני מוכר לך מראהו עליה" – יכול להסתדר גם לר' מאיר וגם לרבנן.
- משנה "הנודר מן המטה... מותר במטה".
- מאי דרגש:
- עולא – ערסא דגדא, ויש על פירוש זה קושיא רב תחליפא בר מערבא – ערסא דצלא.
- מטה מסרגין אותה בנקבים של הארוכות ואילו דרגש מסרגין בלולאות שמחוברות לארוכות, מטה שנקליטה יוצאים – זוקפה ודיו, הלכה כרשב"ג שדרגש מתיר את קרביטיו והוא נופל מאליו.
- משנה "הנודר מן העיר... מן האגף ולפנים".
- עיבור העיר כעיר עצמה שנלמד מיריחו, והתחום שמחוץ לעיר נלמד מהפסוק "ומדתם מחוץ לעיר".
- לגבי הסגר בית, ישנו יתור מיוחד שמרבה לי שגם תחת המשקוף נחשב כתוך הבית, אך לשאר דברים (כמו נדרים) נחשב כמחוץ לבית.

דף נז

- משנה "קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי... ומותרת לילך אחר הפסח".
- אבעיה – בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו וגדולו היתר ועיקרו איסור, כיון דרבו גדוליו מעיקרו, אותן גדולי היתר מעלין את האיסור או לאו.
- נסיונות לפשט את הבעיה.

דף נח

- המשך נסיונות לפשט את הבעיה.
- פשיטת הגמרא שגדולי היתר מעלין את האיסור, מהתוספתא של "המנכש עם הכותי בחסיות...".
- יסוד של ר' יוחנן ור' יונתן – איסור ע"י קרקע בטל ע"י קרקע (מעשר אינו נקרא איסור ע"י קרקע).

דף נט

- קונמות נחשב כדבר שיש לו מתירין הואיל ומצווה להישאל על הנדר (הואיל וכל הנודר כאילו בנה במה) אך תרומה אין מצווה להישאל עליה ולכן לא נחשב כדבר שיש לו מתירין.
- למסקנה (לפי רשב"ג) היכן דלא טרח וגדל ההיתר מהעיקר ממילא ולא ע"י מעשה שלו אין הגידולין מבטלין את העיקר, אך ע"י מעשה שלו וזה בהיתר (כגון שזרע את הבצל המתוקן שמתעשר לפי כולה) בטל העיקר ברוב הגידול.
- בצל של תרומה שנטעו את גידוליו ורבו גידוליו על גידוליו, גדולי ההיתר מעלין את גדולי התרומה ונחשב כטבל ומותר באכילת עראי.

סליק פרק שביעי

פרק שמיני

דף ט

- משנה "קונם יין... עד שיצא".
- על דין המשנה "קונם יין שאני טועם היום" אסור עד שתחשך וכשתחשך צריך שאלת חכם מדין גזירה "היום" משום "יום אחד" ולא חיישינן לגזור "יום אחד" משום "היום" דלא מיחלף בהא.
- "חודש זה אסור", אצטריך לחודש מלא שנודר עכשיו עליו ח' ודש והחודש אחריו חסר וחודש זה יש בו ב' ר"ח, וה"א שר"ח הראשון יהיה אסור הואיל ובא בתור השלמה לחדש הראשון קמ' ל שנחשב כחודש הבא ולכן מותר כי כך קוראים לו ר"ח!
- ספק אם אמר קונם יין שאני טועם "יום"? מה דינה האם נחשב "כהיום" או "כיום אחד" ולא נפשט.

דף טא

- אבעיה אמר קונם יין שאני טועם יובל מאי? שנת חמישים כל פני חמישים ואסור או כלאחר חמישים ומותר – ולמעשה זוהי מחלוקת ר' יהודה ורבנן, האם חמישים כיום אחד של שנת שמיטה הבאה וחמישים לאחר חמישים (ר' יהודה) או לאו (רבנן).
- למסקנת הסוגיה מוחלפת השיטה ובמקרה שנדר "עד פני הפסח" ר"מ – עד שיצא (ומכניס נפשיה לספיקא) ר' יוסי – עד שיגיע (לא מכניס נפשיה לספיקא).
- משנה "עד הקציר... שיקפילו המקצועות".
- כלכלה שאמרו הכוונה לכלכלה של תאנים, הנודר מפירות הקיץ, ת"ק – אסור בתאנים בלבד (קיץ פירוש נקצץ ביד וענבים לא נקצץ ביד) רשב"ג – אסור אף בענבים (יש ענבים שנקצצים ביד, כאשר הם יבשים).
- עד שיקפילו רוב המקצועות.

דף טב

- הוקפלו רוב המקצועות – מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות.
- מעשה דר' טרפון שהשתמש בכתרה של תורה והצטער על זה כל ימיו, שהיה יכול לשחדו בדמים (שהיה עשיר) במקום להשתמש בכתרה של תורה, כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן עולם ק' "ו מבלשצר שהשתמש בכלי הקדש שנעשו חולין שנעקר מן העולם.
- לא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי... אלא ילמד אדם מאהבה וסוף הכבוד לבוא, אין לעשות את התורה קרדום ל' עדור בה ולא עטרה להתגדל בה.
- שרי לצורבא מרבנן באתרא דלא ידעי ליה לומר שהוא ת"ח – ופסקי ליה דיני תחילה, וכן מותר לו לומר ל' א' יהינא מס למלך, וכן יכול לומר שהוא עבד לאיש שעובד את האש שהיה פטור ממס.
- משנה "עד הקציר... עד שיעבור הפסח".

- תניא הנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל.

דף סג

- מחלוקת רבנן ורשב"ג כשאמר "עד הגשמים" אבל אמר "עד הגשם" כ"ע לא פליגי שהכוונה לעד זמן הגשם, ונסיון הקושיה על כך נפל.
- משנה "קונם יין שאני טועם לשנה... עד סוף אדר הראשון".
- סתם אדר הכוונה לאדר ראשון, ולפי ר"מ סתם אדר – אם יודע שהשנה מעוברת הכוונה לאדר שני ואם לאו אדר ראשון.
- משנה "ר' יהודה אומר קונם יין שאינני... לשום אכילה ושתיה".

סליק פרק שמיני

פרק תשועי

דף סד

- משנה "ר' אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד... וחכמים אוסרין".
- אין נדרים:
אביי – אין נדרים ניתרים יפה
רבא – אין נדרים נשאלים לחכם.
- מ"ט דר' אליעזר שפותחין בנולד – דכתיב "כי מתו כל האנשים" והרי מיתה זה נולד.
- ולפי רבנן – לא מתו אלא נהיו עניים וזהו לא נולד.
- ד' חשובים כמת – עני, מי שאין לו בנים, סומא ומצורע.

דף סה

- המודר הנאה מחברו אין מתירים לו אלא בפניו, מעשה דצדקיהו ונבוכדנצר שהשביע את צדקיהו שלא יגלה שאכל ארנבת חיה ונשבע לו, ולבסוף נשאל על הנדר שלא בפני נבוכדנצר...
- משנה "ר' מאיר אמר יש דברים שהן... ואין חכמים מודים לו".
- אין מת חשוב כנולד:
 א) נעשה כתולה נדרו בדבר
 ב) מדובר שכבר מת או שכבר עשה תשובה שכך זה בכלל נדר טעות, ועל מ"ד זה יש קושיה שאם כך יש שתי משניות שמדברות על נדר טעות, למה לי?
- משנה "ועוד אמר ר"מ... הרי זה מותר".
- המשנה מדברת ששואל מקרוביו ומתפרנס, ועל ההיא שעתא קעבר על הפסוק "וחי אחיך עמך" ולכן על זה פותחים לו.
- משנה "פותחין לאדם על כתובת אשתו... והתירה ר' עקיבא".
- מדובר במשנה על קרקע ששווה שמונה מאות דינר, משמע מהמשנה שאין מקרעין שטר כתובה.

דף סו

- משנה "פותחין בימים טובים ובשבתות... ר"מ בכל הבצלים".
- מאן תנא "הותר האחרון – האחרון הותר וכולן אסורים" – ר"ש, שאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד.
- משנה "פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד... בנות ישראל על שאול בכנה".
- חסורי מחסרא והכי קתני – "ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשית נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה, מעשה באחד שנדר מבת אחותו...".
- ר' ישמעאל ייפה אותה בזה שעשה לה שן מזהב במקום שן התותבת שהייתה לה.

- לירוק על בגדי רשב "ג זוהי זילותא רבתא , מעשה עם ה אישה שעשתה הפוך ממה שבעלה ציזה אותה ובבא בן בוטא בירך אותה "את עשית רצון בעלך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא".

סליק פרק תשיעי

פרק עשירי

דף סז

- משנה "נערה המאורסה אביה ובעלה... שקיים אחד מהן".
- צריך את המשך המשנה "הפר האב..." , דמהו דתימא או אביה או בעלה מפירים נדריה קמ"ל שצריך שניהם.
- אם הפר אחד מהם והשני קיים ואחרי זה נשאל על קיומו והתיר ואחרי זה הפר, אין זה הפרה כיוון שצריך הפרה בבת אחת.
- רבה – "ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה" – מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירים נדריה, והפסוק "ואם בית אישה נדרה" מדבר על נשואה ומלמד אותי שאין הבעל מפר בקודמין.

דף סח

- דבי ר' ישמעאל – "בין איש לאשתו בין אב לבתו" – מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירים נדריה, ואת הפסוק "ואם היו תהיה לאיש" מקיימים לדרשה אחרת, ורבה דרש את הפסוק של "בין איש לאשתו... " שהבעל מפר נדרים שבינו לבינה.
- אבעיה – בעל שמפר בארוסה "חותך" חצי מהנדר או "מחליש" את כל הנדר, נפק"מ לאדם שנדר מ – ב' זיתים ואכל שניהם, שלפי הצד הראשון לוקה ולפי הצד השני עובר על איסור אך לא לוקה.
- הבאת ברייתא שממנה נפשוט את הספק.

דף סט

- מסקנת הסוגיא לב"ש מיגז גייז ולב"ה מקלש קליש.
- נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר אמר "קיים ליכי קיים ליכיי" ונשאל על הקמה ראשונה אז השניה חלה עליו.
- אמר קיים ליכי ואז היפר ואז אמר לא תיכול הקמה אלא אם כן חלה הפרה – אז ההפרה חלה.
- קיים ומופר ליכי בבת אחת – אינו כלום, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, בעי רבה "קיים לכי היום" מהו מי אמרינן כמ"ד מופר ליכי מחר או דלמא הא לא אמר לה.

דף ע

- המשך כל מיני בעיות שהעלה רבה חלקם עם פשיטה והאחרונה בלי פשיטה.
- משנה "מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל... אינו מפר בבגר".
- מה הטעם לא נתרוקנה רשות לבעל? דכתיב "בנעוריה בית אביה", מנלן דמת הבעל נתרוקנה רשות לאב? דכתיב "ואם היו תהיה לאיש" מקיש קודמי הויה ראשונה לשניה מה ראשונה יכול האבא להפר לחודיה אף בקודמי הויה שנייה ואפילו בנדריים שנראו לארוס, שכן נדרים שלא נראו לארוס שהאבא יכול להפר נפקא מ"בנעוריה בית אביה".

- הבעל מפר בבגרה "ד" – קידשה שהיא בוגרת, המשנה שכותבת הבוגרת ששהתה יב' חודש, הכוונה לשנות כך הבוגרת וששהתה י"ב חדש (שתי דברים נפרדים).

דף עא

- משנה "נדרה והיא ארוסה נתגרשה... האחרון מיפרין נדריה".
- שמואל – ארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון, מהפסוק "ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה" ו"עליה" מיותר וישנה ברייתא כוותיה דשמואל.
- בעיה – גרושין כשתיקה דמיא או כהקמה ? נ"מ – נדרה ואז שמע בעלה וגרשה ואחרי זה החזירה בו ביום אם אתה אומר כשתיקה מצי מ פר ואם אתה אומר כהקמה אין יכול להפר.

דף עב

- נסיונות לפשוט את הבעיה אך הבעיה לא נפשטת.
- משנה "דרך תלמידי חכמים עד שלא... יכול להפר".
- בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר האם "ושמע אישה" דוקא או לאו דוקא ולא נפשט.
- אורחא דצורבא מרבנן להדורי.

דף עג

- רמי בר חמא – חרש (המדבר ואינו שומע) מהו שיפר לאשתו את "ל בעל מפר בלא שמיעה משום דְּבַר מִיִּשְׁמַע הוּא אַבְל חֲרַשׁ דְּלֹא בֵר מִיִּשְׁמַע הוּא לֹא (היינו כר' זירא "כל הראוי לבילה...") או דלמא "ושמע אישה" לא מעכב כלל? ונפשט שאין יכול להפר.
- בעל יכול לפי רבנן להפר לשתי נשיו בבת אחת ולפי ר' יהודה אינו יכול.
- משנה "בוגרת ששהתה יב' חודש... עד שתכנס לרשותו".
- משנה ראשונה – הגיע יב' חודש אוכלת משלו ואוכלת בתרומה, משנה אחרונה – אינה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה.

דף עד

- משנה "שומרת יבם בין ליבם... שהארוסה גמורה לאישה".
- דעת ר"א – יש זיקה ולמרות שאין ברירה, היה כאן מאמר (אליבא דב"ש שמאמר קונה קניין גמור) של אחד מן השניים והוא מפר – ולכן בין אחד בין שנים יפר
- דעת ר"י – יש זיקה אך אין ברירה (וגם מאמר לא יועיל) ולכן בשניים אין הפרה אבל באחד יש הפרה
- דעת ר"ע – אין זיקה ולכן לא מפר לא יבם אחד ולא שנים.
- ולפי ר' אלעזר מאמר לב"ש אין קונה אלא לדחות בצרה הכא במאי עסקינן – כגון שעמד בדין והתחי יב מזונות וכדרב פנחס דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת.
- יפר שכתוב אצל ר"א במשנה, הכוונה יפר בשותפות (עם האב).

- תניא כוותיה דר' אמי שאמר שמדובר במשנה שעשה מאמר כאשר יש שני יבמים (לפי ר"א).

דף עה

- הראיה מהברייתא:
א. שר' עקיבא אומר לר"א "בין שעשה בה מאמר ובין שלא עשה בה מאמר" משמע שר"א דיבר על מאמר
ב. משכתוב "אישה שיש לו חלק בה עד שלא תבוא לרשותו משבאת לרשותו אינו דין שתגמר לו".
- משנה "האומר לאשתו כל הנדרים שתדורי מכאן עד שאבוא ... לא בא לכלל הפר".
- בעיה – לר"א מיחל חלין ובטלין או דלמא לא חלין כלל – נפק"מ כגון שנדרה בנזיר ואמרה הריני נזירה ושמע אחר ואמר ואני – לפי צד א' הרי הוא נזיר ולפי צד ב' – לא נזיר.
- ניסיונות להוכיח לכאן ולכאן.

דף עו

- פשיטת הספק שלפי ר"א לא חלין כלל.
- לרבנן דרשי ק"ו כמו ר"א, רק שבנדרים יש להם פסוק "אישה יקימנו ואישה יפרנו" את שבא לכלל ה קם בא לכלל הפר ואת שלא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר.
- משנה "הפרת נדרים כל היום... אינו יכול להפרי".
- מחלוקת הפרת נדרים – ת"ק – זמנה כל היום, ר' יוסי בר' יהודה ור"א בר' שמעון – מעת לעת (יממה מאותו רגע) – ואין הלכה כאותו הזוג.

דף עז

- תנן התם מפירים נדרים בשבת ונשאלים לנדרים שהן לצורך השבת.
- בעיה – מפירים נדרים רק לצורך השבת או לאו דוקא ? מחלוקת תנאים לפי מ"ד שהפרת נדרים כל היום – לאו דוקא לצורך השבת ולפי מ"ד מעת לעת – דוקא לצורך השבת.
- גם כשהיה שהות ביום לפני שבת מותר לשאול נדרים לצורך השבת.
- רב עשה מעשה של שאלת חכם בלילה יחידי ובעומד (משמע שכך סבר), ורב נחמן פוסק שנשאלים לנדרים עומד יחידי ובלילה ובשבת ובקרובים ואפילו היה פנאי מבעוד יום.
- לגבי עומד יש מחלוקת בין רב נחמן לבין ר' יג, שלפי רב נחמן – אפשר עומד הואיל ואפשר לפתוח גם בחרטה דבר שלא מצריך עיון מרובה (ואפשר לעשות זאת בעמידה) ולפי ר"ג – אי אפשר וחייבים לשבת שכן לשיטתו אין פותחים בחרטה אלא צריך למצוא פתח וצריך עיון בדבר ולכן צריך לשבת.
- כל הנודר אע"פ שהוא מקיימו נקרא חוטא, תניא האומר לאשתו "כל נדרים שתדורי אי אפשר שתדורי אין זה נדר" – לא אמר כלום. "יפה עשית אין כמותך ואם לא נדרת מדריך אני" – דבריו קיימים.

- בשבת שמבטל יאמר לה בשינוי את נוסח ההפרה כגון שנדרה מן האוכל יאמר לה טלי ואכלי – וצריך שיבטלו בליבו.
- ב"ש – בשבת – מבטל בליבו, בחול – מוציא בשפתיו, ב"ה – אחד ואחד זה מבטלו בליבו ואין צריך להוציא בשפתיו.

דף עח

- חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום.
- כתוב "זה הדבר" בשחוטי חוץ ובנדרים, לפי מי שלומד ג"ש ביניהם אז לומד – מה בשחוטי חוץ אהרון ובניו וכל ישראל אף בנדרים, ומה בנדרים ראשי המטות אף בשחוטי חוץ בראשי המטות.
- לפי מי שלומד ג"ש – כל ישראל בפרשת נדרים מלמד – להכשיר ג' הדיוטות (ומה שכתוב "ראשי המטות" זה ליחיד מומחה), ראשי המטות בשחוטי חוץ מלמד – שיש שאלה בהקדש, לפי ב"ש שאין לומדים ג"ש וגם לפי מי שלומד ג"ש – "זה הדבר" בנדרים מלמד – חכם מתיר ואין בעל מתיר, בעל מפר ואין חכם מפר, "זה הדבר" בשחוטי חוץ מלמד – על השחיטה חייב ואין חייב על המליקה.
- ב"ש לומדים ג' הדיוטות לנדרים מברייתא דר' יוסי הגלילי, שלומד ש"מועדי ה" צריכים מומחה ואין פרשת נדרים צריכים מומחה ואפילו אפשר בית דין הדיוטות (ראשי המטות בנדרים זה ליחיד מומחה).
- השותק ע"מ למיקט מפר אפילו מכאן ועד י' ימים – ניסיונות קושיה על דבר זה.

דף עט

- למסקנה, דעה זו נשארת בתיובתא ולכן נדחית.

סליק פרק עשירי

פרק אחד עשר

- משנה "ואלו נדרים שהוא מפר... הרי זה יפר דברי ר' יוסי".
- נדרי עינוי נפש – מפר בין לעצמו בין לאחרים
- נדרים בינו לבניה – מפר לעצמו ואין מפר לאחרים.

דף פ

- בירור ונסיון העמדות מה לשון הנדר באם ארחץ ואם לא ארחץ, וכן באם אתקשט ואם לא אתקשט.
- מסקנה בפירוש המשנה:
אמרה "הנאת רחיצה לעולם עלי אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ, הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט ושבועה שלא אתקשט" ובריש המשנה או שנגרוס "אלו נדרים ושבו עות" או שכתוב נדרים אבל שבועות נמי היינו נדרים דתנן "כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה".
- רחיצה ביום כיפור לית בה עינוי נפש, כי אנו מצריכים על פי הפסוק עינוי הניכר ואי רחיצה של יום אחד איננה עינוי הניכר ולעומת זאת גבי נדרים עינוי נקרא דבר דאתיא לידי עניות וכי לא רחצה אתיא לידי עניות.

דף פא

- לפי ר' יוסי כביסה שלך קודמת לחיי אחרים אם יש מיס רק לדבר אחד הואיל וכביסה אלימא (יותר מרחיצה) כיון שיש בבגדיו ערבובית של זוהמא שאינו מכבסן, והלובשו מביא לידי שעמום ותמהון לבב שאין לזה רפואה.
- "שלחו מתם הזהרו בערבוביתא (תכבוסת ורחיצה) הזהרו בחבורה (ללמוד בחבורה של תלמידים שכך נקנית התורה שמחדדים זה את זה) הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה".
- אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהם:
(א) שלא יאמרו תורה ירושה היא להם
(ב) שלא יתגדרו על הציבור
(ג) מפני שהם מתגברים על הציבור
(ד) משום דקרי לאינשי חמרי
(ה) שאין מברכים בתורה תחילה.
- הפסוק של ר' יוסי שכביסה שלנו קודמת לחיי אחרים שכן כתוב "ומגרשיהם יהיו לבהמתם... חייתם" וחיה ממש לא יכול שכלול בבהמה וחיותא ממש פשיטא, ולכן מדובר על כביסה (דהא איכא צערא וערבוביתא).
- אבעיה להו ר' יוסי מהו שיפר משום דברים שבינו לבניה:
רב אדא בר אהבה – מפר ותניא כוותיה דרב אדא בר אהבה.
רב הונא – אין מפר.
- "שלא אשמש מיטתי יפר משום דברים שבינו לבניה" ה"ד – דאמרה הנאת תשמישך עלי.
- בעיה לדעת רבנן – האם תשמיש המיטה עינוי נפש או דברים שבינו לבניה ולא נפשט (הואיל וכוליה פרקא ר' יוסי היא).

דף פב

- כל נדרים בעל מפר לאשתו חוץ מן הנאתי על פלוני שאינו מפר, אבל הנאת פלוני עלי מפר (לפי ר' יוסי מדין דברים שבינו לבינה אבל לא מדין עינוי נפש).
- נדרה משתי ככרות באחת מתענה ובאחת אין מתענה:
שמואל – מתוך שהוא מפר למתענה מפר גם לשאינו מתענה
ר' יוחנן – מפר למתענה ואין מפר לשאינו מתענה.
- נסיון קושיה על ר' יוחנן אך נדחית.

דף פג

- אין נזירות לחצאין ואין קרבן לחצאין אך חטאת העוף הואיל ומביאה גם על הספק מביאה גם על חצי נזירות.
- טומאת המת גם יש צער, שאם יהיה מוזהר על מלהיטמא ולא יגמול חסדו עם המת אז גם לא יגמלו לו כשימות הוא.
- משנה "קונם שאני נהנה לבריות... נהנים לי יטלו אחריים".
- עולא – בעל לא בכלל בריות ועוד אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה.
- רבא – בעל בכלל בריות ומה טעם אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה.
- רב נחמן – בעל לאו בכלל בריות והכי קתני "נתגרשה יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה".

דף פד

- מודה רב נחמן שבעל בכלל בריות כאשר נדרה "נטולה אני מן היהודים", דמוכח מילתא דעל היתירא קאסרה נפשה.
- סתירה, במשנה כתוב "יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה" ואילו הברייתא מוסיפה גם מעשר עני?
רב יוסף – משנתינו כדעת חכמים שסוברים שספיקו טובל (במעשר עני) ומימלא יש טובת הנאה, ולכן אסור לה ליהנות ממעשר עני, ואילו הברייתא סוברת כר"א שספיקו אינו טובל ואין לו טובת הנאה, ומותר ליהנות גם ממעשר עני – תרוץ זה נדחה ע"י אביי.
- רבא – במשנה מדובר על מעשר עני המתחלק בבית שכ טוב בו נתינה שנאמר "ונתת ללוי לגר... " וממילא זה אומר שיש בו טובת הנאה ולכן אסור לחלק לה מעשר עני ואילו בברייתא מדובר על מעשר עני המתחלק בתוך בית הגרונות דכתיב ביה "והנחת בשעריך" הנחה ולא נתינה.
- סתירה במשנה מהרישא, שמשמע טובת הנאה אינה ממון ואילו בסיפא משמע איפכא?
רב הושעיא – סיפא רבי דסבר טובת הנאה ממון ורישא רבי יוסי בר רבי יהודה דסבר טובת הנאה אינה ממון – ותירוץ זה נדחה.

דף פה

- רבא – באמת כל המשנה אית ליה טובת הנא ה ממון, והרישא הואיל ואסר על עצמו את טובת ההנאה שיש לו בהם שוויה עלי יהו עפרא בעלמא ול כן מותר להם ליהנות.
- משנה "קונם שאיני עושה על פי אבא ועל פי אביך... ותהי אסורה עליו".
- לכאורה סתירה בדברי שמואל שאמר על משנתינו הלכה כר' יוחנן בן נורי – משמע אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ומאידך אמר על מקדיש מעשה ידי אשתו הלכה כר' יוחנן הסנדלר שאמר המותר חולין – משמע שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם?
- רב יוסף – שאני קונמות (המשנה) הואיל ואדם אוסר פירות חברו עליו אוסר גם דבר שלא בא לעולם עליו – אך תירוץ זה נדחה.
- רב הונא בריה דרב יהושע – המשנה מדברת באומרת "יקדשו ידי לעושיהן לכי מגרשה".

דף פו

- תירוץ זה נדחה
- רבא – באומרת יקדשו ידי לעושיהם (בלי לומר לכי מגרשה) ושאיני קונמות דכי קדושת הגוף דמי וכדרבא דאמר חמץ הקדש ושחרור מפקיעין מידי שעבוד, ומה שכתוב "שמא יגרשנה" יש לשנות "ועוד שמא יגרשנה".
- משנה "נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו... הרי זה יחזור ויפר".

דף פז

- גבי נדרים מצינו שבדיעבד לא עוזר מה ש הפר בטעות ויש לו להפר שוב פעם למי שנדרה, ואילו לגבי קרעים ראינו שאם קרע אז קרע ואין צריך לחזור שוב?
- תרוץ ראשון – הא בסתם (אין חוזר וקורע) הא במפרש (יחזור ויתיר).
- תרוץ שני – הא בתוך כדי דיבור (אין חוזר וקורע) הא לאחר כדי דיבור (יחזור ויתיר את הנדר).
- הלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ ממג דף ועובד עבודה זרה ומקדש ומגרש.
- משנה "אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני... הרי אלו שני נדרים".
- משנתנו כדעת ר' ישמעאל שדורש מהפסוק "אישה יקימנו ואישה יפרנו" אמנם לפי ר"ע קיים לאחד השאר מקוים הפר לאחד הכל מופר והוא מקיש הפרה להקמה, ולפי חכמים קיים לאחד רק הוא מקוים וכן להפרה.
- משנה "יודע אני שיש נדרים אבל... וחכמים אומרים יפר".
- בעקרון מקצת ידיעה אינה בכלל ידיעה כמו שרואים במשנתנו (לפי ר"מ) ומה שמצינו שר"מ אומר שסומא חייב גלות ומשמע שמקצת ידיעה בכ לל ידיעה זה מכוח גזירת הכתוב.

דף פח

- משנה "המדיר הנאה מחתנו והוא רוצה... נושאת ונותנת בפיך".

- מחלוקת :
רב – לא שנו דאמר לה "מה שאת נושאת ונותנת בפיך" אבל אמר "מה שתרצי עשי" – קנה בעל
שמואל – אפילו אמר לה "מה שתרצי עשי" – לא קנה בעל.
- שמעתא דרב הולך לפי שיטת ר"מ דאמר יד אישה כיד בעלה.
- מה שמצינו שאדם יכול לזכות לכל בני המבוי ע"י אשתו (ולכאורה קשה על ר"מ, שהרי לא יצא מרשותו) מדובר כאשר יש לה חצר באותו מבוי דמ' יגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני.

דף פט

- משנה "ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה... אינו יכול להפרי".
- טעם – ר' ישמעאל – "ונדר אלמנה וגרושה... " עד שיבוא נדר בשעת אלמנות וגרושין (הולכים אחר חלות הדבר), ר"ע – "כל אשר אסרה על נפשה" עד שיהא איסור נדר בשעת אלמנות (הולכים אחר הדיבור).
- משנתינו מני – רב חסדא – ר"ע, אביי – אפילו ר' ישמעאל משנתינו תליא נפשה ביומי ולא בנשואין או בגרושין, ולכן כאן מודה ר' ישמעאל שהולכים אחר לשון ולא אחר חלות.
- זה הכלל גבי נערה המאורסה מרבה – הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל עדין דינה כנערה המאורסה, זה הכלל במשנתינו מרבה – מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל דינה כנשואה ואין הבעל מפר בקודמין.
- משנה "תשע נערות נדריהן קיימין... עדיין היא נערה".
- רב – משנתינו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים שלוש נערות נדריהן קיימין בוגרת ויתומה ויתומה בחיי האב.
- משנה "קונם שאיני נהנה לאבא ולאביך... הרי זה יפר".
- מחלוקת ר' נתן וחכמים אם אפשר להפר לפני שחל:
ר' נתן – לא יפר
חכמים – יפר.

דף צ

- **רב אחא בריה דרב הונא** – רבנן ור' נתן חולקים גם בשאלה
רב פפי (המובא בסתמא) – מחלוקת בהפירה אך בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר כלום אא"כ חל הנדר דכתיב "לא יחל דברו"
רב פפי (המובא ע"י רבינא) – מחלוקת בהפירה ובשאלה דברי הכל מפר ואע"פ שלא חל הנדר – אך דעה זו נשארת בתויבתא.
- משנה "בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות... נטולה מן היהודים".
- טמאה אני מהו שתאכל בתרו מה – רב ששת – אוכלת שלא להוציא לעז על בניה, ורבא – אינה אוכלת אפשר שאכלה חולין, ומודה רב ששת בנתארמלה שלא אוכלת דאמרי השתא דאיתניסא.

- אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה כדמוכח במשנה.
- אמרה לבעלה גרשתני מהו – רב המנונא – נאמנת דידע בה , דחזקה אין אישה מעזיה פניה בפני בעלה, רבא – אינה נאמנת דאין כאן כיסופא ואדרבה פעמים דתקיף לה מן גברא ואז מעיזה ומעיזה.
- ספורים על כך שאין אנו מאמינים לאישה שנבעלה לאחר אלא אנו אומרים עיניה נתנה באחר ולית ביה מששא , וכן סיפורים על נואף שעקב דברים שעשה לא מאמינים לכך שבאמת נאף.

סליק פרק אחד עשר וסליק מסכת נדרים

נספחים

ברור בסוגיית נידוי על הזכרת ד' (דף ז):

הנה איתא בגמרא² וז"ל " אמר רב חנין אמר רב : השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו, ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי , שכל מקום שהזכרת השם מצויה - שם עניות מצויה, ועניות כמיתה, שנאמר כי מתו כל האנשים, ותניא כל מקום שנתנו חכמים עיניהם - או מיתה או עוני."

1. מי שלא נידה יהיה בנידוי.
2. הראייה השנייה בגמרא לעניות כמיתה.
3. שני המקורות בר"ן ד"ה "שבכל מקום".
4. מנין שהפסוק "כי מתו מדבר על דתן ואבירים"?
5. שיטת הר"ן ושאלת המהרי"ץ חיות בענין דתן ואבירים שלא היו מצורעים.
6. תירוץ להבנת דברי המהרי"ץ חיות.

בסוגיא זו יש לברר כמה נקודות:

מי שלא נידה יהא בנידוי:

כתוב בסוגיא שמי שלא נידה יהיה בנידוי , מה הפשט בדבר ? הר"ן כותב וז"ל "לא שיהא בנידוי מאליו אלא ראוי להתנדות קאמר שהרי המזכיר עצמו צריך נדוי והיאך יהא חמור ממנו השומע ושותק אלא כדאמרן " , דהיינו לפי הר"ן שראוי שחכמים ינדוהו , ולא שנהיה מאליו מנודה מכח הק"ו שמביא , התוספות³ כותב בצורה יותר ברורה ואומר שחכמי הדור⁴ חייבין לנדותו , ולכאורה יוצא שלפי התוס' יש חיוב לחכמי הדור לנדותו ואילו לפי הר"ן אין זה חיוב גמור אלא ראוי לנדותו , מ"מ בין כך ובין כך לפי שניהם ורוב הראשונים אין הנידוי חל מאליו אלא צריך מעשה של חכמים אך הלחם משנה⁵ כתב בדעת הרמב"ם שהנידוי חל מאליו , ומסביר הלחם משנה שלכן לא הזכיר דין זה בתוך אותם דברים שמנדים עליהם , והוכיח זאת הלחם משנה מלשון הרמב"ם בהלכות שבועות⁶ וז"ל " השומע הזכרת השם מפי חברו לשוא או שנשבע לפניו לשקר...הרי זה חייב לנדותו ואם לא נדהו הוא בעצמו יהא בנידוי..." והנה דקדק הלחם משנה שבמזכיר עצמו אמר חייב לנדותו ואילו לגבי השומע כתב יהא בנידוי , ולא כתב כבתחילה , ולכאורה רואים מזה ששיטת הרמב"ם שהנידוי חל מאליו לגבי השומע, ויש לכאורה לדון כיצד יענה הרמב"ם על הק"ו שאמר הר"ן? הרי לא יתכן שיהיה השומע חמור יותר מהמזכיר עצמו שעל המזכיר לא חל מאליו? ואולי אפשר לומר שכאן הרמב"ם סובר שהפוך , שבהזכרת השם לבטלה הטעם בעצם שזה חילול ד' וביזוי ה-ד', אז כאשר אדם אומר ומחלל את ד' בעצמו, בלי שיש מי ששומע, זה פחות חמור פחות חילול ד' אך כאשר בא אדם וגם שומע זאת מישהו יש כאן חילול ד' יותר גדול וזה ולכן כשיש עוד אחד ששומע אז זה מגדיל את הביזוי ב-ד', מאשר שרק אחד מבזה את ד' , ואף אחד לא שומע , ונכון שהשני לא עשה מעשה, אבל בשב ואל תעשה שלו שלא קם וצעק כנגד חילול ה-ד' היותר גדול שנוצר

² דף ז ע"ב.

³ ד"ה אם לא נדהו.

⁴ יש לדון במושג הזה חכמי הדור שנוקט התוס', לכאורה בפשטות הכוונה לכל החכמים שיכולים לנדות, וצ"ע אולי מתכוון התוס' לסוג אחר של חכמים, שכן יכול היה לנקוט בפשיטות חכמים.

⁵ הלכות ת"ת פרק ו הלכה יד.

⁶ פרק יב הלכה ט.

בעקבותיו אז זה מגדיל עווננו ובמידה מסוימת יותר חמור מהעושה עצמו, שכמו שאמרנו שכאשר בא השני ושמע נוצר בגללו חילול ד' יותר גדול מאשר מה שהיה לפני ובמקום לתקן זאת הוא שתק ולא מיחה ולכן עווננו חמור מאד, וסברא זו לולי דמסתפינא הייתי אומר זאת בריש גלי כי לכאורה אחרת קשה מאד פשט ברמב"ם לפי הלחם משנה, וד' יאיר עיני והדבר צריך עוד עיון רב. הריטב"א המובא בשיטה⁷ מביא י"מ שהשומע צריך לנדות עצמו, עוד הביא דרך נוספת מהו יהא בנידוי שיחול עליו עונש כאילו נידוהו ומן השמיים יענישוהו, אך לפי פירוש אחרון זה קצת קשה לי מלשון הגמרא "יהא בנידוי", שלפי זה אין הכוונה כפשוטו אלא יקבל עונש כאלו נידוהו וא"כ זה קצת דחוק במילים של הגמרא, וצ"ע⁸.

הראיה השנייה בגמרא לעניות כמיתה:

בהמשך הגמרא, מובא הטעם למה מי ששומע ולא מוחה יהא בנידוי, הטעם כיוון שכל מקום שהזכרת ד' מצויה עניות מצויה ועניות כמיתה והראיה לכך מהפסוק "כי מתו כל האנשים" ומביאה הגמרא עוד ראיה לכך שעניות כמיתה שהבריתא אומרת שכל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני, ולכאורה הדבר צריך ברור למה לגמרא לא הספיק הראיה מהפסוק, והצריכה להביא את הבריתא, ונראה לענ"ד לומר בפשיטות לפי הגמרא לקמן⁹ וז"ל "ועוד אמר רבי אליעזר: פותחין בנולד כו' מ"ט דרבי אליעזר? אמר רב חסדא, דאמר קרא: כי מתו כל האנשים, והא מיתה דנוולד הוא, מכאן שפותחין בנולד. ורבנן מאי טעמייהו? קסברי: הנהו מי מייתי? והא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי: כל מקום שנאמר נצים ונצבים - אינן אלא דתן ואבירים! אלא אמר ר' ל: שירדו מנכסיהן" וא"כ יוצא מהגמרא, שלא לכולי עלמא הפשט בפסוק שנהיו עניים אלא לפי ר' אליעזר הם מתו ממש, ולכן אם הם מתו ממש, אין ראיה מהפסוק לכך שעניות כמיתה חשיבא שהרי באמת מתו, ולכן הביאה הג' ראיה שניה שיהיה אליבא דכ"ע, ואם ישאל השואל א"כ מדוע אז צריך בכל זאת את הראיה הראשונה והגמרא לא מביאה רק את הראיה השניה, יש לכאורה לומר שהגמרא בכל זאת רוצה להביא מקור מהתורה לדבר שזה חזק יותר ומה עוד שלפי חכמים זה מסתדר לגמרי.

שני המקורות בר"ן ד"ה "שבכל מקום":

הר"ן בד"ה "שבכל מקום" כותב וז"ל "טעמא קא יהיב למאי דאמרינן ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנידוי שהרי עכשיו חמור דשם עניות מצויה דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך ומדהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר הזכרה לשוא גורמת עניות אי נמי מדכתיב גבי שבועת שקר וכלתו ואת עציו ואת אבניו ובתמורה מדמי הזכרת שם לבטלה לשבועת שקר", נראה לענ"ד שהר"ן מביא שני מקורות לכך הזכרת ד' מביאה לעניות ולא מסתפק במקור הראשון, שכן במקור הראשון אין לכאורה הראיה מוכרחת לגמרי שאולי אע"פ שאין ברכה על כל פנים אין עניות, וגם פה אפשר לומר שהביא גם את הראיה הרשונה ולא הסתפק בשניה שכן הראשונה למרות חסרונה היא מקור מהתורה.

מנין שהפסוק "כי מתו..." מדבר על דתן ואבירים?:

הר"ן בד"ה "שנאמר" מביא את הגמרא שהזכרנו לעיל בדף סד: , שאומרת שהפסוק "כי מתו כל האנשים" מתיחס לדתן ולאבירים (שלמדנו גזרה שווה נצים שהכוונה לדתן ואבירים) והרי הם עצמם עדיין היו חיים עד מחלוקת קורח, ומכאן הראיה לגמרא שמתו לאו דווקא, ולכאורה יש לשאול מנין באמת שהפסוק "כי מתו כל

⁷ ד"ה ואם לא נדהו.

⁸ אך בכל זאת לאחר עיון דעתי נוטה לומר שיש צד גם להסביר כך למרות הדוחק, ובכל זאת וד' יאיר עיני.

⁹ דף סד ע"ב.

האנשים המבקשים את נפשך " מדבר על דתן ואבירם ? הרי לא מוזכר שרצו להורגו, אלא רק שבאו אליו בטענות?

ונראה לבאר שהרי מיד אחרי טענותיהם " וישמע פרעה את הדבר הזה" ופירש רש"י שדתן ואבירם הם אלו שהלשינו עליו ומכאן שהם הוגדרו בתורה בתור "האנשים המבקשים את נפשך" ופרעה היה רק מעין ידא אריכתא שלהם¹⁰ וכן הביא המהרש"א¹¹ וז"ל "שהם היו מבקשים נפשו של משה שהלשינו עליו... וכתוב וישמע פרעה".

שיטת הר"ן (שם) ושאלת המהרי"ץ חיות בענין שדתן ואבירם לא היו מצורעים:

הר"ן (שם) מוכיח שדתן ואבירם שכתוב עליהם "כי מתו כל האנשים" אין הכוונה לשאר הדברים החשובים כמת¹² אלא רק לעניות, לגבי האפשרות שהפסוק מתכוון לכך שהיו מצורעים ולא שנהיו עניים דוחה הר"ן מזה שנאמר "בקרב כל ישראל", וא"כ אם מצורעים היו, לא היו יכולים להיות בקרב ישראל אלא מחוץ למחנות, ולכאורה יש להקשות שאין צריך להביא ראיה זאת, שהרי רש"י¹³ מסביר למה מצורע חשוב כמת וז"ל "מה מת מטמא בביאה אף מצורע מטמא בביאה" וא"כ לפי זה, פשיטא שלא יתכן שנצטרעו שהרי "כי מתו כל האנשים" היה הרבה לפני מתן תורה ועוד לא נצטוו על דיני טומאה וטהרה? וצריך לומר שלפי הר"ן מצורע חשוב כמת מסיבה אחרת, כמו שכתב שם האבן עזרא שהבשר המצורע הוא בשר מת, וכן תירגם המתרגם שם על הפסוק וז"ל "צלי כען על בישראל מיתא הדין".

והנה ראיתי למהרי"ץ חיות בסוגיתינו¹⁴ שהקשה על הר"ן כיצד מוכיח מ"בקרוב כל ישראל" הרי מצורע לפני מתן תורה אינו מטמא בנגעים ורק משעת דיבור ואילך וכלשון הגמרא¹⁵ וז"ל "תניא אדם כי יהיה מן הדבור ואילך"¹⁶ וא"כ יתכן שדתן ואבירם היו בקרב כל ישראל למרות שהיו מצורעים ש הרי לא חלו עליהם דיני צרעת כי צרעת זאת היתה לפני מתן תורה? ודוחק ומתרץ תירוץ ואומר שדין הגמרא בהוריות זה רק לגבי הלכות טומאה אבל לגבי הלכות הרחקה מהמחנה כן חל הדין עוד לפני מתן תורה ומוכיח המהר"ץ חיות שאין קשר בין דין שילוח חוץ למחנות לבין דין טומאה, שהרי אפילו מצורע שמחוץ למחנות בדד ישב ולא יכול להתקרב לחבריו המצורעים, ואם דין הרחקה היה מפני סיבת הטומאה היה יכול להיות יחד עם שאר המצורעים שהרי גם הם טמאים כמוהו, וא"כ מוכח שאין דין זה תלוי בשני, מ"מ על פי תרוץ זה מוכח שפיר ראיית הר"ן מהפסוק "בקרב כל ישראל" ולכאורה אפשר לתרץ את קושיית המהרי"ץ חיות על הר"ן, בדרך אחרת ולא דחוקה, שאע"פ שצרעת לפני מתן תורה אין לה דין צרעת אפשר לומר לענ"ד שכיוון שנתרפאו במתן תורה ואחרי כן בחטא העגל שבו למומן¹⁷, חשיב הנגע, נגע חדש שלאחר מתן תורה שעליו חלים דיני נגעים, וא"כ כיצד היו בקרב ישראל (שהיה אחרי מתן תורה) אלא על כרחך שלא היו מצורעים, ולכאורה צריך ברור למה נדחק המהרי"ץ חיות, ואולי אפשר לומר שלשיטת המהרי"ץ חיות שכשחזרו למומן זה חזר למצב ההלכתי הקודם שלו שאינו מטמא, כצרעת ממש לפני הדיבור, ואם נתרץ

¹⁰ דרך אגב רואים מכאן על חומרת לשון הרע.

¹¹ לקמן סד ע"ב.

¹² כדאיתא לקמן סד ע"ב וכן במסכת ע"ז דף ה' ע"א וז"ל "תניא ארבעה חשובים כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב במחשכים הושיבני כמתי עולם ומי שאין לו בנים דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי".

¹³ פרשת בהעלותך פרק יד פס' יב.

¹⁴ ד"ה ר"ן ד"ה שנאמר.

¹⁵ הוריות דף י' ע"א.

¹⁶ המהר"ץ חיות הבין ששעת הדיבור הכוונה למתן תורה, ועל דבר זה יש חולקים.

¹⁷ מדרש רבה נשא פרשה ז.

כך את המהרי"ץ חיות אפשר לתרץ את קושית בעל התורה תמימה¹⁸, שמקשה שהרי הרבה ראשונים הסבירו את הגמרא בהוריות שהזכרנו לעיל שמן הדבור ואילך הכוונה למתן תורה, ופירוש הדרשה שהתורה מדברת לאלו שהיה להם נגע קודם מתן תורה שאצלם הכהן אומר אין זה נגע, כי זה היה לפני מתן תורה וזה חידוש התורה, וקשה לפי פרוש זה שהרי יש מ"ד דבשעת מתן תורה נתרפאו כל המנוגעים והמצורעים, וא"כ לא יתכן כלל שיהיה מצורע מקודם מתן תורה, והוא מוסיף שגם לפי המ"ד ששבו למומן אין זה אותו נגע שהיה לפני מתן תורה באותו גדרים אלא פנים חדשות באו לכאן וא"כ קשה? ולכאורה לפי מה שתירצנו במהרי"ץ חיות זה בדיוק סברת הראשונים שהנגע חזר למצב ההלכתי הקודם שלו לפני מתן תורה, בדיוק מה ששולל בעל התורה תמימה, זה גופא סברת הראשונים. אך עדיין קשיא לי טובא בתרוץ המהרי"ץ חיות, שאכן בסברא אני מבין את החילוק שיש בין דין שילוח חוץ לשלושת המחנות לבין דין טומאה, ואכן ראייה מדהימה, אך מהיכתי תיתי למהרי"ץ חיות החילוק הזה בגמרא בהוריות? מהיכן מוכח חילוק זה? ואולי בגלל זה התחיל המהרי"ץ חיות את תרוצו במילה "אולי", אך מ"מ מנין למהרי"ץ חיות חילוק זה בגמרא בהוריות?

תרוץ להבנת דברי המהרי"ץ חיות:

והעיר לי החברותא שלי, תרוץ נפלא לקושיא, שדין שילוח אינו רק גזה"כ, אלא שכן היה מנהג המצורעים, עוד טרם נתנה תורה¹⁹ ורק התורה חייבה, לכן אם היו מצורעים, מסתמא היו מושלכים מצד הטבע ואפשר שהכי איכא למילף מקרא, דדין שילוח מצורע ילפינן מהפסוק "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" וע"פ מה שבאר המהרי"ץ חיות שבדד ישב מדגיש שאינו ענין לטומאה, שוב ילפרש מחוץ למחנה מושבו, היינו שזה מקומו המתאים לו מצד עצם הצרעת וללא קשר לטומאה, ואפשר אף דדייק בקרא, מדלא כתיב וישב מחוץ למחנה, אלא מחוץ למחנה מושבו, ש"מ כן ראוי למצורע ללא קשר לטומאה, ולכן הגמרא אומרת שדין טומאה לפני מתן תורה לא שייך במצורע אם נמשך לאחר מתן תורה, אך דין שילוח הוא אינו קשור למתן תורה, והפרשה "אדם כי יהיה" דיברה כלל על טומאה וטהרה, אך השילוח היה גם קודם נתינת תורה.

¹⁸ ריש פרשת תזריע.

¹⁹ וכעין שכתב הרמב"ן (בראשית לא) שדין הרחקה מנידה היה נוהג קודם מתן תורה, ונראה שהסיבה זאת הסברא הפשוטה להתרחק מן הדבר המאוס.

קינה על שמונת הקדושים

העולם כעת שומם , נרות החנוכייה שדלקו והאירו כבו ונדמו
 אנחנו נשארנו כאן לבד, הנה חשך בא ואין האור שלהם איתנו
 את כולם אני זוכר, עם געגועי איני יודע מה לעשות, אני שבור
 איזה מיוחדות היה לכל אחד, נשמות גבוהות שעברו לגור
 לספר עליהם כראוי הזמן יכלה והמה הסיפורים לא יכלו, אך פטור איני יכול
 ומעט מהמעט אנסה לכתוב ומקווה שהפיג את הכאב הגדול
 נריה אתה הייתה ממש נר ד', איזה מתיקות איזה אהבת תורה
 כל פעם שהתראנו שאלת מתי יש חבורה מתי לומדים תורה
 יוחאי איזה חיות של קדושה, אברהם דוד המלאך איזה התמדה
 דורון עד הרגע האחרון לא הרמת את הראש מהגמרא
 יונתן ורועי את שניכם ראיתי ברגע האחרון ובכך הצלתם את חיי
 שגב היית לפני א-ל שימחת, ואתה יהונדב מילאת שמחה את חיי
 את גזר הדין עלינו לקבל, נברך בכאב ברוך דיין האמת ונאמר אמן
 תורה תורה חגרי שק, תורה תורה התפלשי באפר אוי לחילול השם
 אוי לעינינו שכך רואות, אוי שכך קורה לנו, כנגד זה נרבה קידוש השם
 את צוואתכם נמשיך לקיים, למלא שליחותינו ולצעוק את שם השם
 קשה לנו, קשה עם האובדן לחשוב שמחר בבוקר אתם כבר לא איתנו
 אך אל חשש, עמינו לא מפחד מדרך ארוכה ובשם השם נתחזק כולנו
 וכולי תפילה שיתקיימו הפסוקים "הרנינו גוים... וכפר אדמתו עמו"
 וכדברי הנביא יואל: "וניקתי, דמם לא ניקיתי, וד' שוכן בציון"